

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Štěpán Esterle

**Analýza vztahu zásad sociální nauky
církve a stanovisek hnutí Svoboda
a přímá demokracie – Tomio Okamura**

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Denisa Červenková, Th.D.

Praha 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. 6. 2018

Štěpán Esterle

Bibliografická citace

Analýza vztahu zásad sociální nauky církve a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura [rukopis] : diplomová práce / Štěpán Esterle ; vedoucí práce: Denisa Červenková. – Praha, 2018. -- 87 s.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá hledáním vztahu principů, respektive zásad formulovaných katolickou sociální naukou a písemných stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, která jsou prezentována na oficiálních webových stránkách hnutí.

V úvodu práce je čtenář stručně seznámen s jednotlivými zásadami katolické sociální nauky. Konkrétně bylo pro účely této práce vybráno pět zásad, které zmiňuje Kompendium sociální nauky církve. Jedná se o zásadu důstojnosti lidské osoby („princip personality“), zásadu společného dobra, zásadu univerzálního určení statků, zásadu subsidiarity a zásadu solidarity. Následně je čtenář obeznámen se základními postoji hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD). Formou orientačního výzkumu jednotlivých stanovisek hnutí SPD jsou poté formulována tři témata, která hnutí zmiňuje nejčastěji. Ty představuje Evropská unie, zahraniční politika a migrace.

Komparací těchto nejčastěji zmiňovaných témat v pojetí hnutí SPD s katolickou sociální naukou a dalšími relevantními zdroji je vytvořen podklad pro následnou konfrontaci zásad katolické sociální nauky a stanovisek hnutí SPD. Neméně zásadní pro tuto konfrontaci jsou i další postoje hnutí SPD týkající se zejména společenské oblasti a také hodnoty pravdy, svobody, spravedlnosti a lásky, které Kompendium sociální nauky církve ve vztahu k zásadám katolické sociální nauky zmiňuje.

Klíčová slova

církev a politická hnutí, Evropská unie, hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, katolická sociální nauka, lidská důstojnost, manipulace, migrace, sociální nauka církve, solidarita, subsidiarita, suverenita, svoboda, Tomio Okamura

Abstract

This thesis is concerned with finding a relationship between the principles of Catholic social teaching and the written views of the Freedom and Direct Democracy – Tomio Okamura party as presented on the party's website.

At the beginning of the thesis the reader is briefly introduced to individual principles of Catholic social teaching. For the purposes of this thesis five principles have been chosen which are mentioned in the Compendium of the Social Doctrine of the Church. These are the principles of human dignity, the common good, universal destination of goods, subsidiarity, and solidarity. Then the reader is acquainted with the basic views of the Freedom and Direct Democracy – Tomio Okamura party (SPD). By way of indicative research on the particular views of SPD, three topics are then formulated, which are most often mentioned by SPD. These consist of the European Union, foreign policy and migration.

Comparison of these most frequently mentioned topics with Catholic social teaching and other relevant resources creates a base for further confrontation between Catholic social teaching principles and the views of SPD. Equally important for this confrontation are also other positions of the SPD party relating to particular social topics and also values of truth, freedom, fairness and love, which are mentioned in the Compendium of the Social Doctrine of the Church in relation to the principles of Catholic social teaching.

Keywords

Catholic social teaching, European Union, freedom, Freedom and Direct Democracy party, human dignity, church and political parties, manipulation, migration, Social Doctrine of the Church, solidarity, sovereignty, subsidiarity, Tomio Okamura

Počet znaků (včetně mezer): 133 455

Poděkování

Na prvním místě děkuji ThLic. Mgr. Denise Červenkové, Th.D., za láskyplné vedení této diplomové práce. Děkuji ThLic. Petru Šticovi, Th.D., za významnou pomoc při formulování tématu práce a za poskytnutí zpětné vazby k některým částem práce. Děkuji Matoušovi Vančovi za doporučení software pro archivaci webových stránek. Děkuji skupině mých přátel, kteří dobrovolně věnovali svůj čas připomínkám a korekturám nehotové práce. Děkuji také křesťanským fanouškům stránky Tomio Okamura - SPD na sociální síti Facebook, kteří mne motivovali napsat tuto práci.

Obsah

Úvod.....	10
1. Metodická východiska práce.....	11
1.1. Metodika práce se základními zdroji.....	13
1.2. Definice politicko-spoločenských témát.....	14
2. Zásady sociální nauky církve.....	16
2.1. Obecně k zásadám sociální nauky církve.....	16
2.2. Zásada důstojnosti lidské osoby.....	17
2.3. Zásada společného dobra.....	20
2.4. Zásada univerzálního určení statků.....	23
2.5. Zásada subsidiarity.....	24
2.6. Zásada solidarity.....	26
2.7. Hodnoty vycházející ze zmíněných zásad a jejich pojetí v církevním učení.....	27
3. Hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	31
3.1. Obecně o politickém hnutí SPD.....	31
3.2. Politický a volební program hnutí SPD.....	32
3.3. Stanoviska hnutí SPD publikovaná na webových stránkách ve vztahu k jednotlivým politicko-spoločenským témátům.....	37
4. Vztah zásad sociální nauky církve a stanovisek hnutí SPD.....	44
4.1. Evropská unie - subsidiarita nebo suverenita.....	44
4.2. Postoje SPD k migraci v konfrontaci se zásadami sociální nauky.....	50
4.3. Zahraniční politika SPD v konfrontaci se zásadami sociální nauky.....	57
4.4. Manipulace ve stanoviscích SPD.....	59
4.5. Vztah zásady důstojnosti lidské osoby a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	67
4.6. Vztah zásady společného dobra a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	69
4.7. Vztah zásady univerzálního určení statků a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	71
4.8. Vztah zásady subsidiarity a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	72
4.9. Vztah zásady solidarity a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	74
4.10. Shrnutí analýzy v kontextu hodnot pravdy, svobody, spravedlnosti a lásky.....	75
Závěr.....	78
Seznam použitých zkratk.....	82
Seznam literatury.....	83
Tištěné zdroje a prameny.....	83
Elektronické zdroje a prameny.....	84

Úvod

Spolu s větší dostupností internetu a rozvojem sociálních se informace dostávají k lidem rychleji a ve větším množství než kdy dříve. Internetová média obsah většinou poskytují zdarma a svého zisku dosahují skrze příjmy z reklamy. Čím větší sledovanost má dané médium, tím větší sledovanost má i reklama a médium se tak stává zajímavější pro inzerenty. A tak se jednotlivé weby předhánějí v senzačních titulcích, které si lépe získávají své čtenáře. Tím ale podněcují společenskou hysterii.

Mezi senzačními články se objevují i fabulace a dezinformace s cílem prezentovat se pod rouškou „alternativní pravdy“. V domnělé situaci, kdy každý ví, co je (jeho) pravda, respektive nikdo neví, co je pravda, mají falešné senzace větší šanci najít své příjemce a tím posílit společenskou hysterii a vzájemné neporozumění.

Právě hysterie nahrává radikálním řešením, která mají být reakcí na vzniklou situaci. Příklady takových řešení mohou být myšlenky na zákaz islámu, odmítnutí pomoci migrantům, nebo tvrdá obrana „křesťanských hodnot“, na kterých je založena evropská společnost. Taková činnost je spojována se slovem „vlastenectví“, tedy se slovem, jež může mít mnoho konotací.

Mají ale ti, kteří volají po obraně „křesťanských hodnot“ vůbec ponětí, co „křesťanské hodnoty“ představují? Nebrání náhodou opět jen svou představu, svoji verzi pravdy o významu tohoto sousloví? Právě to mě velmi zajímá, a proto se ve své diplomové práci pokusím přiblížit k odpovědi.

1. Metodická východiska práce

Původním záměrem této diplomové práce bylo vyvrátit bludy o „křesťanských hodnotách“, které ve společenské diskuzi hájí „vlastenečtí“ obránci. Obě slovní spojení, totiž jak „křesťanské hodnoty“, tak „vlastenečtí“ obránci, mají ale zásadní obtíž v podobě jejich problematické definovatelnosti.

Sousloví „křesťanské hodnoty“¹, popřípadě „křesťanská kultura“² nebo „křesťanský způsob života“³, je velmi často užíváno i bez vidiny přímého kontextu s křesťanstvím. V projevech vlastenecky, respektive nacionalisticky orientovaných politiků, se „křesťanské hodnoty“ zužují především na obecné kategorie typu rodina, národ a vlast, bez jejich náboženského ukotvení.⁴

Samotný pojem „hodnota“ byl odvozen z ekonomie. Ve společnosti vznikla potřeba navzájem poměřovat také to nehmotné, zdánlivě neměřitelné. Hodnoty jsou na rozdíl od absolutních klasifikací (např. dobro a zlo) porovnávány v hierarchii, nemají absolutní podobu. To s sebou nese i fakt, že různí lidé nebo různá společenství mají odchylnou představu o uspořádání hierarchie hodnot.⁵

Podobně jako hodnotu zboží na trhu s módou můžeme změnit díky práci s trendy, mohou být změněny i hodnoty ve společnosti. Když je něco zdůrazňováno v průběhu času („Vzorované ponožky jsou módní hit.“ nebo „Je dobré hledat pravdu v alternativních zdrojích.“), ustavuje to tradice nebo odkazy, o kterých se mluví. Tím je utvářen prvořadý vzorec hodnotové stupnice, potažmo mravnost. Náboženství v tomto žebříčku není protikladem nebo náhradou, nýbrž doplňkem něčeho, co transcenduje lidské myšlení.⁶

¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden 28. 11. 2017. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 28. 11. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2773-politicke-usneseni-spd>

² Politická stanoviska SPD pro tento týden 11. 04. 2017. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 11. 4. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2015-politicke-usneseni-spd>

³ Politické usnesení SPD 06. 02. 2018. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 6. 2. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2901-politicke-usneseni-spd>

⁴ ČERVENKOVÁ, Denisa. *Etika mezikulturního a mezináboženského dialogu*. Praha, Karolinum, 2018, s. 2. Dostupné také z: <http://ktf.cuni.cz/~cervd6ak/KSTE304%20Etika%20dialogu/Cervenkov%20a%20Etika%20dialogu.docx>

⁵ DUROZOI, Gérard a André ROUSSEL. *Filozofický slovník*. Praha: EWA Edition, 1994, s. 109. ISBN 80-85764-07-5.

⁶ MCLEAN, George F. *Religion and cooperation between civilizations: Islamic and Christian cultures in a global horizon*. Washington, D.C.: Council for Research in Values and Philosophy, c2000, s. 16–17. ISBN 1-56518-152-2.

Definovat „křesťanské hodnoty“ tedy s sebou nese problém nutnosti subjektivního přístupu. Aby tato práce nevycházela z autorova názoru ohledně významu „křesťanských hodnot“, byly jako ekvivalent křesťanských hodnot zvoleny zásady vycházející z katolické sociální nauky prezentované v knižním souhrnu římskokatolické sociální nauky nazvaném *Kompendium sociální nauky církve* (dále též *Kompendium*). Římskokatolická církev je v současnosti dominantní křesťanskou církví v České republice, a také oproti jiným větším křesťanským církvím působícím v ČR disponuje bohatě rozpracovanými dokumenty své sociální nauky.

V etické reflexi se ustálilo analytické rozdělení normativní etiky na individuální a sociální etiku. Individuální etika se vztahuje k jednotlivcům, mravně posuzuje jejich skutky. Pohybuje se ve sférahách osobních postojů, ve vztahu k sociálnímu kontextu. V rámci etického posuzování jsou používány kategorie „dobré/špatné“. Sociální etika se zabývá morálním hodnocením sociálních skutečností. Snaží se kriticky posoudit institucionální útvary a je-li to třeba, podat návrhy na jejich zlepšení. V rámci etického posuzování jsou používány kategorie „spravedlivé/nespravedlivé“.⁷

Katolická sociální nauka vychází z ústředních biblických motivů. Písmo svaté nedává konkrétní návody pro jednání ve společnosti, spíše podává základní jistoty týkající se pojetí a určení člověka, pojímá nejvyšší dobro, na němž závisí dobrota nižších cílů jednání. Tyto jistoty musí být základem kritérií, podle nichž mají křesťané posuzovat sociální skutečnost.⁸ Kritéria pak formulují katolickou sociální nauku jakožto zásady, respektive principy.

Soubor zásad katolické sociální nauky nemá jednotné názvosloví. Všechny zásady jsou vzájemně provázány, v některých případech se mění i počty zásad, kdy některé rysy vyplývající z jiné zásady bývají jmenovány zvlášť jako další zásada. Arno Anzenbacher uvádí úzké schéma členění: personalita, solidarita, subsidiarita.⁹ *Kompendium sociální nauky církve*, ze kterého tato práce vychází, formuluje tyto čtyři zásady: Zásada důstojnosti lidské osoby, Zásada společného dobra, Zásada subsidiarity a Zásada solidarity.¹⁰ Jakožto významný princip Zásady společného dobra je pak v *Kompendiu* formulována ještě pátá zásada: Zásada univerzálního určení statků.¹¹

⁷ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, s. 9–13. ISBN 80-7325-030-6.

⁸ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 25.

⁹ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 179.

¹⁰ KSNC 160

¹¹ KSNC 171

Vymezení „vlasteneckých“ obránců křesťanských hodnot je ještě obtížnější. V tomto případě totiž jde o různě smýšlející jednotlivce, jejichž postoje se mohou v závislosti od tématu lišit. Jako pojítka těchto lidí bylo zvoleno politické smýšlení. To totiž v sobě nese obhajobu určitého názorového komplexu zastávaného konkrétní politickou stranou či hnutím. Jako metodické východisko práce byl zvolen předpoklad, že velká část „vlasteneckých“ obránců „křesťanských hodnot“ jsou současně příznivci protimuslimské politiky. A protože nejúspěšnějším protimuslimským politickým subjektem ve volbách v říjnu 2017 bylo hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (dále též SPD), je vycházeno z předpokladu, že velká část „vlasteneckých“ obránců „křesťanských hodnot“ tvoří jeho voličskou základnu. Skupina voličů však stále nemůže představovat určitý oficiální názorový proud. Už z důvodu, že taková skupina se v závislosti na svých volebních preferencích proměňuje. To bylo důvodem, proč bylo jako vhodný vzorek pro konfrontaci se zásadami sociální nauky církve zvoleno samotné hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, respektive jeho stanoviska.

Otázka, na kterou se tato práce pokusí odpovědět, by se dala zformulovat takto: „Jsou publikované dokumenty hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura v souladu s jednotlivými zásadami sociální nauky církve?“

1.1. Metodika práce se základními zdroji

Pro zpracování tématu analýzy vztahu zásad katolické sociální nauky a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura byly zvoleny z obou stran jako základní zdroje písemné dokumenty.

Jako základní zdroj zásad sociální nauky církve bylo zvoleno již zmíněné Kompendium sociální nauky církve. Podpůrnými zdroji pro něj jsou sociální encykliky, ze kterých zmiňované zásady vycházejí, popřípadě poselství svatého otce se sociální tematikou. Pro vymezení sociálně-etické oblasti byla využita kniha Křesťanská sociální etika od Arno Anzenbachera.

V případě hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura jsou podkladem pro výzkum webové stránky tohoto hnutí, které byly pro účely práce staženy na disk autora práce k 13. 3. 2018 tak, aby bylo při analýze pracováno s jednou, statickou verzí webu. Pro zjednodušení metodiky ve prospěch jejího jednoznačného vymezení se práce primárně zaměřuje zejména na textový obsah stanovisek hnutí a programových dokumentů SPD umístěných na webu hnutí (www.spd.cz), nikoliv na blogové příspěvky

jednotlivých politiků nebo externí obsah umístěný na sociálních sítích. Externí data ze sociálních sítí, která jsou na webových stránkách SPD implementována, nebyla analyzována.

Pro dokreslení řešené situace byla dále využita literatura popisující dobové fenomény, tematické sociologické studie a možná filosofická východiska.

1.2. Definice politicko-společenských témat

Cílem této práce je vytvořit analýzu stanovisek k politicko-společenským tématům prezentovaným ve stanoviscích a programových dokumentech hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura a jejich konfrontaci se zásadami prezentovanými v Kompendiu sociální nauky církve.

Pro účely podložení výběru zásadních témat hnutí SPD, které budou se zásadami sociální nauky církve konfrontovány, byl autorem práce realizován orientační výzkum, ve kterém bylo provedeno třídění stanovisek ve dvou stupních. V prvním stupni třídění byla každá webová stránka se stanovisky hnutí označena podle příslušnosti k určitému z ministerstev aktuálně zřízených v České republice. Cílem tohoto stupně třídění stanovisek byla realizace alespoň části výzkumu s minimální přítomností předporozumění, které by mohlo být označeno za předjímání výsledků.

Protože je ale cílem této práce analyzovat vztah zásad katolické sociální nauky, byl pro účely výzkumu definován ještě druhý stupeň třídění stanovisek. Každá webová stránka se stanovisky hnutí byla tříděna podle řešených témat, která obsahovala. Názvosloví těchto témat bylo převzato z věcného rejstříku poslanecké sněmovny parlamentu ČR.¹² Výběr témat vycházel ze zásad katolické sociální nauky a z autora předporozumění ohledně témat, které hnutí SPD akcentuje. Pro sledování ve druhém stupni třídění bylo vybráno celkem třicet témat: bezdomovectví, bezpečnost, církev, ekonomika, evropská unie, migrace, mzdy, narkomanie, neziskové organizace, obrana státu, ochrana lidských práv, ochrana přírody, péče o zdraví, podnikání, politické strany/politická hnutí, rasismus, referendum, regionální rozvoj, rodina, sdělovací prostředky, sociální politika, správa obcí a měst, státní správa, terorismus, trestní řád, vlastnické vztahy, vzdělávání, zahraniční politika, zaměstnanost, zdravotně postižení.

¹² Parlament České republiky: Poslanecká sněmovna 2010 – 2013. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/vrs.sqw?o=6#524>

Výsledkem třídění jednotlivých stanovisek je tabulka, ze které je možné kvantifikovat a graficky znázornit množství pozornosti věnované sledovaným tématům ve stanoviscích hnutí SPD.

2. Zásady sociální nauky církve

2.1. Obecně k zásadám sociální nauky církve

Katolická sociální nauka čítá mnoho textů, které jsou zaměřeny na čtení dobových znamení ve světle evangelia. Nauka chce poskytnout sociálně-etickou orientaci křesťanům a skrze svou prorockou funkci dává církvi možnost, aby vůči celé společnosti diferencovaně poukazovala na prohřešky proti humanitě.¹³

Vývoj katolické sociální nauky se zpravidla udává u sociální encykliky *Rerum novarum* vydané roku 1891. V této encyklice se papežský učitelský úřad poprvé zevrubně zabývá otázkou dobového znamení – konkrétně dělnickou otázkou. Od 20. století do roku 2018 pak došlo k velkému rozvoji a propracování katolické sociální nauky vydáním více než desítky sociálních encyklik, které představují základní etapy katolického pojmání tematiky moderního společenského života.¹⁴

Přehledně a systematicky prezentuje klíčové body katolické sociální nauky *Kompendium sociální nauky církve*. Tento dokument byl vypracován, aby byla souhrnně a zároveň vyčerpávajícím způsobem vyložena sociální nauka římskokatolické církve. *Kompendium* cílí na podporu působení křesťanů, především věřících laiků, na společenském poli. Prezentace dokumentu proběhla 2. dubna 2004 ve Vatikánu.¹⁵ Po vydání *Kompendia sociální nauky církve* byly katolickou církví prezentovány ještě dvě další sociální encykliky: *Caritas in veritate* (papež Benedikt XVI.) a *Laudato si'* (papež František).

Pětice zásad sociální nauky církve, které *Kompendium* prezentuje, je systematicky podaným základním konceptem křesťanské sociální etiky vztaheným k aktuálním sociálním kontextům.¹⁶ Všechny zásady jsou vzájemně provázány a *Kompendium* k nim vztahuje i základní hodnoty. Pojmenování zásad je pro účely diplomové práce primárně převzato tak, jak je nazývá *Kompendium*, ačkoliv v rozličných dokumentech katolické církve je často používáno mírně odlišné názvosloví i struktura zásad.

¹³ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 123.

¹⁴ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 123.

¹⁵ *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 11–16. ISBN 978-80-7195-014-1.

¹⁶ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 179.

2.2. Zásada důstojnosti lidské osoby

Zásada důstojnosti lidské osoby je základním a nejvyšším principem, který vychází z antropologie křesťanství a je východiskem pro další zásady sociální nauky církve. Někdy bývá rovněž nazývána jako „Princip personality“. *„Jednotliví lidé jsou základem, účinnou příčinou a cílem každého společenství; lidé od přírody obdařeni společenskou povahou a zároveň povolání k vyššímu řádu, který přirozenost přesahuje a pozvedá.“*¹⁷ Tato zásada je nosná a chrání nedotknutelnou důstojnost lidské osoby. Na základě zásady důstojnosti lidské osoby byla vypracována sociální nauka církve. Podle ní mají být uspořádány lidské vztahy ve shodě s všeobecnými zásadami vyplývajícími z dobového kontextu. Normy plynoucí z této zásady tedy mohou být přijaty všemi lidmi.¹⁸

Katolické učení pohlíží na každého člověka jako na Boží obraz. Tím se člověk stal ve stvoření: *„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“* (Gn 1,27) Stvoření došlo naplněním vtělením Boha v člověka – Ježíše Krista, nového Adama. Ten se stal světlem, které osvěcuje každého člověka.¹⁹ Ježíš je cesta, kterou církev ukazuje lidem, abychom na každého člověka pohlíželi jako na bratra, za kterého Ježíš zemřel.²⁰

Církev hájí důstojnost lidské osoby proti všem pokusům, které ji snižují nebo znetvořují.²¹ Povinný respekt vztahu k jinému lidskému životu dosahuje svého vrcholu ve druhé části dvojího přikázání lásky: *„Miluj svého bližního jako sám sebe.“* (Mt 22,39) Tímto přikázáním Ježíš Kristus zavazuje všechny křesťany, aby na sebe brali odpovědnost za svého bližního.²²

Koncepce lidské osoby podle sociální nauky církve předpokládá, že je člověk chápán v jeho neopakovatelné a nezničitelné jedinečnosti – subjektivitě.²³ Každý člověk musí být pojímán rozdílně, individuálně. Pravdu o člověku nelze pojímat zjednodušeně, redukcionisticky. Pius XII. napsal, že jednotlivci sami sebe nechápou jako vzájemně oddělené jednotky, jako zrnka písku, nýbrž propojeně v jejich přirozenosti a údělu,

¹⁷ MM 219

¹⁸ MM 220

¹⁹ KSNC 121

²⁰ KSNC 105

²¹ KSNC 107

²² KSNC 112

²³ KSNC 131

skrze organické, harmonické, vzájemné vztahy, které se proměňují tak jako doba.²⁴ Církev se tedy stará o to, aby vnímání člověka nebylo ani individualistické, ani kolektivistické.²⁵ Současně je sociální naukou požadován prostý respekt kohokoliv. Ve společnosti nelze připustit jakékoliv omezení myšlenkového rozvoje, lidská osoba nesmí být pojímána jako prostředek.²⁶

Uznání rovnosti všech lidí, která vychází ze stvoření, je základním východiskem uznání lidské důstojnosti. Rasová diskriminace založená na předsudcích a je neospravedlnitelná a nepřipustná. Stejně tak i diskriminace kulturní, pohlavní, nebo náboženská. Lidé se zdravotním postižením jsou rovněž plně lidské subjekty a má jim být dávana možnost žít ve společnosti zdravých jedinců, pracovat či prožívat partnerskou lásku.²⁷ Všichni lidé mají stejnou přirozenost, všichni lidé jsou stvořeni jako Boží obraz.²⁸ Vzájemné uznání je zároveň základním předpokladem pro pokrok všech.²⁹

Velmi důležitou složkou lidské důstojnosti je osobní svoboda. Samotné přijetí Boha člověkem je aktem svobodného jednání. Svobodným přijetím Boha člověk získává určité hranice, mravní zákon, kterým je Bůh člověku.³⁰ „*Bůh, jenž jediný je dobrý, dokonale zná, co je pro člověka dobré, a veden svou láskou předkládá mu to v příkázáních.*“³¹ Jedná se tak o jakousi svobodu ve svobodě. Je dobré zmínit, že ani svobodu obecně nelze vnímat jako něco bez hranic. V pojetí katolické sociální nauky je svoboda darem stvořené bytosti, která je podmíněna bytím, v němž se pohybuje a které je pro ni hranicí i možností. Pokud by jedinec nebyl, nebyla by svoboda.³² Svoboda současně musí být chápána společně s ostatními hodnotami, které kromě ní představují ještě pravda, spravedlnost a láska.³³

„*Úsilí o vymezení a prohlášení lidských práv představuje jednu z nejvýznamnějších aktivit směřujících k účinnému respektování nevyhnutelných požadavků lidské důstojnosti.*“³⁴ Papež Jan Pavel II. označil Všeobecnou deklaraci lidských práv přijatou

²⁴ SP 42

²⁵ KSNC 125–126

²⁶ KSNC 133

²⁷ KSNC 148

²⁸ OA 16

²⁹ KSNC 145

³⁰ KSNC 136

³¹ VS 35

³² KSNC 138

³³ ŠTICA, Petr. Lidská práva a sociální učení církve. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 2013, 3(2), 11-34. ISSN 1804-5588.

³⁴ KSNC 152

OSN v roce 1948 za „skutečný milník na cestě mravního pokroku lidstva“.³⁵ Základem mravního řádu je Bůh. Jakákoliv uzákonění lidských práv jsou jen aplikací přirozeného zákona.³⁶ Pouze částečné zaručování lidských práv je určitým druhem jejich zneuznávání.³⁷ „Všestranná podpora všech kategorií lidských práv je opravdovou zárukou plného respektování každého jednotlivého práva.“ Papež Jan Pavel II. v encyklice *Centesimus annus* jmenuje jako klíčová pro země, které se vymanily ze spárů totality, tato lidská práva:

- právo na život, k němuž patří významné právo růst po zplození v matčině lůně;
- právo žít v úplné rodině a v mravném prostředí, vhodném pro vývoj a rozvoj osobnosti;
- právo dovést svůj rozum a svobodu ke zralosti hledáním a nalézáním pravdy;
- právo podílet se na práci při využívání statků země a získávat z ní obživu pro sebe a své blízké;
- právo svobodně založit rodinu a plodit a vychovávat děti za odpovědného uplatňování vlastní sexuality;
- právo na náboženskou svobodu, chápanou jako právo žít v pravdě vlastní víry a v souladu s transcendentní důstojností vlastní osoby.

Papež ale varoval i před neúplným respektováním těchto práv v zemích, kde je dlouhodobě demokracie. „Požadavky společnosti se v těchto zemích v současné době nehodnotí podle kritérií spravedlnosti a mravnosti, nýbrž spíše z hlediska volebního postoje nebo finanční síly skupin, které je podporují. Takovéto deformace politického chování vyvolávají časem nedůvěru a lhostejnost a pak i slábnutí politické účasti a pocitu pospolitosti mezi obyvatelstvem, které se cítí podvedeno a zklamáno.“³⁸

Člověk ale nemá jen práva. Katolická sociální nauka předpokládá také povinnosti, které jsou s právy nerozlučně spjaty. Primární povinností je: „povinnost uznávat ono právo a mít je v účtě. [...] Proto ti, kdo se dožadují vlastních práv, ale na své povinnosti buď úplně zapomínají, nebo je plní nedostatečně, zasluhují přirovnat k lidem, kteří jednou rukou stavbu budují, druhou boří.“³⁹

Analogicky mají být lidská práva uznávána i v oblasti práv národů a národností. I zde je totiž základní podmínkou rovnost. „Práva národů nejsou nic jiného nežli lidská

³⁵ KSNC 152

³⁶ KSNC 153

³⁷ KSNC 154

³⁸ CA 47

³⁹ PT 30

práva vnímaná na specifické rovině společenského života.“ Národ má základní právo na existenci, vlastní jazyk a kulturu, utváření svého života podle svých vlastních tradic a utváření své budoucnosti. K tomu má dopomáhat základní povinnost žít tak, aby byl zachován mír, respekt a solidarita vůči ostatním národům.⁴⁰

2.2.1. Základní politicko-společenská témata vycházející ze zásady důstojnosti lidské osoby

Zásada důstojnosti lidské osoby si klade za cíl stát se základním normativně-etickým principem pro veškeré sociální instituce. Dotýká se problematiky stanovení základních lidských práv, jako jsou právo na život, právo na svobodu vyznání, právo na vlastní jazyk a kulturu. Nelze podle ní ospravedlnit jakékoliv formy diskriminace jiných lidí, protože každý člověk jako obraz Boží má svojí jedinečnou hodnotu. Daná zásada v neposlední řadě zmiňuje také právo každé osoby na svobodu. Člověk nemá být součástí soukolí státu.⁴¹ Má mít možnost svobodné volby, svobodně používat rozum, dozrávat a nalézat pravdu. Zásada předpokládá existenci právního řádu, který lidské svobody zaručí.

2.3. Zásada společného dobra

Zásada společného dobra vyplývá z důstojnosti, jednoty a rovnosti všech osob. Papež Pius XI. klade zásadu společného dobra (obecného blaha)⁴² na roveň sociální spravedlnosti.⁴³ Společné dobro ale zahrnuje i další aspekty. Zákonné normy, služby státu lidem a v neposlední řadě i ekologické smýšlení tak, aby společné dobro bylo zároveň i něčím do budoucna, tj. aby bylo trvale udržitelné.⁴⁴ Společné dobro je *obtížně dosažitelné, protože vyžaduje schopnost trvale usilovat o dobro druhého, jako kdyby to bylo dobro vlastní.*⁴⁵ To je pro každého člověka obrovská oběť. Společné dobro má mít transcendentní rozměr. Nemá jít o historické, nebo materialistické pojetí skutečnosti, nejde o pouhý cíl blahobytu.⁴⁶

V širokém pojetí se pojmem „společné dobro“ rozumí: *„Souhrn podmínek společenského života, které jak skupinám, tak jednotlivým členům dovolují úplnější*

⁴⁰ KSNC 157

⁴¹ MARTINEK, Cyril. *Cesta k solidaritě*. Svitavy: Trinitas, 1998, s. 150. Studium (CCC Haarlem 8XX), Svazek 5. ISBN 80-86036-07-3.

⁴² Papež Pius XI. používá pro společné dobro termín „obecné blaho“

⁴³ QA 58

⁴⁴ KSNC 166

⁴⁵ KSNC 167

⁴⁶ KSNC 170

*a snazší dosažení vlastní dokonalosti.*⁴⁷ Mravní jednání jednotlivce je naplněno uskutečňováním dobra. Obdobně společenské jednání dosahuje svého naplnění uskutečňováním společného dobra. Smyslem existence státní správy je jednání přispívající k naplňování společného dobra.⁴⁸

Společné dobro je možné chápat jako sociální a komunitní rozměr mravního dobra.⁴⁹ Katolická sociální nauka staví na tom, že žádný člověk nemůže nalézt naplnění pouze sám o sobě, ale předpokládá vždy život v určitém společenském kontextu jako je rodina, etnikum, pracovní prostředí, stát...⁵⁰ Společné dobro zavazuje všechny příslušníky společnosti tím, aby ho uskutečňovali a rozvíjeli.⁵¹

Uskutečňování zásady společného dobra je dosahováno také prostřednictvím mezinárodních institucí. Každá z nich se musí: *„svým způsobem, starat o uspokojování různých potřeb lidí jak v oblasti společenského života, do níž patří výživa, zdraví, výchova, práce, tak v některých zvláštních podmínkách, které mohou někde vzniknout: např. nutnost napomáhat celkovému povznesení rozvojových národů, mírnit útrapy uprchlíků roztroušených po celém světě nebo i pomáhat vystěhovalcům a jejich rodinám.*⁵²

Církev odsuzuje a označuje za významnou překážku cestě ke společnému dobru války a násilí všeho druhu, masové deportace, jakékoliv formy otroctví, ilegální obchod s drogami a prostituci.⁵³ Katolická sociální nauka přiznává, že i křesťané nesou svou část odpovědnosti za stav světa a chce solidaritu šířit mezi lidmi svým veřejným působením.⁵⁴ Problémy v aplikaci této zásady tvoří i fakt, že ve společnosti se vytváří stále větší rozdíl mezi bohatými a chudými⁵⁵. Paradoxně „situace rozevřených nůžek“ nastává i v demokratických společenstvích. Tato situace není ničím novým. V dokumentech církevní nauky ji pojmenoval již v roce 1931 papež Pius XI. ve své encyklice *Quadragesimo anno*, kde mimo jiné píše: *„Dnes je však veliký protiklad mezi*

⁴⁷ KSNC 164

⁴⁸ PT 53–54

⁴⁹ KSNC 164

⁵⁰ KSNC 165

⁵¹ KSNC 167

⁵² GS 84

⁵³ KSNC 158

⁵⁴ KSNC 195

⁵⁵ V roce 2018 vlastní podle mezinárodní charitativní organizace Oxfam 1 % nejbohatších lidí tolik bohatství, co 82 % nejchudších (Online: <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2018-01-22/richest-1-percent-bagged-82-percent-wealth-created-last-year>)

malým počtem velkých boháčů a nesmírným množstvím chudáků a v rozdělení majetku je tedy velmi vážný nesoulad, jak vidí každý, kdo nepostrádá cit“⁵⁶

V sociálně-etickém kontextu zmiňuje katolická sociální nauka i potřebu rozvoje individuální etiky, konkrétně vlastnosti úcty a služby bližnímu. Pokud chybí tyto osobně etické rozměry, může být jednostranné zdůrazňování rovnosti před zákonem příležitostí k přepjatému individualismu, kdy se každý bude domáhat jen svých práv na úkor obecného blaha.⁵⁷

Aby mohli jednotlivci uskutečňovat společenské dobro, je třeba, aby stát vytvořil prostředí, ze kterého mohou čerpat dobra materiální, kulturní, morální a duchovní.⁵⁸ Vláda každé země má za úkol udržovat spravedlnost a bránit individualistickým zájmům. Je potřebné, aby vláda neopomíjela i fakt, že společné dobro neznamená dobro většiny, ale takové dobro, které prospěje skutečně všem, tedy i menšinám.⁵⁹

V Kompendiu sociální nauky církve je pak jen málo akcentován význam trvale udržitelného rozvoje. Tím se rozsáhleji zabývá až později vydaná encyklika *Laudato si'* papeže Františka. Ta pojednává o tématu životního prostředí a bratrství, jakožto o fenoménu, který se neomezuje pouze na mezilidské vztahy, ale zahrnuje citlivost a péči o ostatní. Nikdo nemá být vylučován z bratrství. *„Srdce je jedno jediné a tatáž ubohost, která vede ke špatnému zacházení se zvířetem, se zanedlouho projeví i ve vztahu k jiným osobám.“⁶⁰* Životní prostředí je součástí společného dobra, protože se jedná o jmění celého lidstva, za které také nese celé lidstvo společnou odpovědnost.⁶¹

2.3.1. Základní politicko-společenská témata vycházející ze zásady společného dobra

Aby bylo možno žít podle této zásady, je třeba, aby stát spoluvytvářel podmínky, které tomu napomáhají, tj. aby se společenské instituce angažovaly v podpoře kvalitního materiálního, kulturního, morálního a duchovního zázemí. Cílem uskutečňování zásady společného dobra je sociální spravedlnost, ta je proti „rozevřeným nůžkám“ ve společnosti a také se staví proti tomu, aby bylo za celospolečenské dobro považováno dobro většiny. Sociální spravedlnost je důležitým předpokladem pro

⁵⁶ QA 58

⁵⁷ OA 23

⁵⁸ KSNC 168

⁵⁹ KSNC 169

⁶⁰ LS 92

⁶¹ LS 95

uskutečňování společného dobra, které také musí být uskutečňováno s ohledem na kapacitu životního prostředí tak, aby bylo trvale udržitelné.

2.4. Zásada univerzálního určení statků

*„Každý člověk musí mít možnost dosáhnout takové úrovně blahobytu, která je nezbytná k jeho plnému rozvoji.“*⁶² Zásada univerzálního určení statků je principem vycházejícím ze Zásady společného dobra. Odkazuje na biblický text, který hovoří o stvoření světa a svěřením péče o svět do rukou člověka: *„Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“* (Gn 1,26). Bůh požehnal Adamovi a Evě a řekl: *„Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm.“* (Gn 1,29) Z tohoto biblického základu posléze sociální nauka církve vyvozuje přirozeného právo každého člověka na dostupnost statků. Církev tedy právo na dostupnost statků každému člověku tak, jak je nezbytné pro jeho plný rozvoj, považuje za naprosto přednostní před jakoukoliv další právní úpravou. Tím se ale církev nestaví proti soukromému vlastnictví, naopak chce, aby každý mohl mít dostatek, tedy určitou formu soukromého vlastnictví za účelem zajištění dostatku nevyklučuje⁶³ a považuje za pozitivní⁶⁴. *„Člověk, který těchto statků užívá, se musí na věci právem držené dívat nejen jako na své, ale též jako na společné, a v tomto smyslu, aby mohly být nejen k jeho vlastnímu prospěchu, ale i prospěchu druhých.“*⁶⁵ Soukromé vlastnictví tedy má určitou sociální dimenzi, kdy nemá být využíváno pro soukromé účely, ale spíše být v soukromí spravováno a sloužit celé společnosti.

Daná zásada se dotýká také mezinárodní politiky. Mezi rozvinutostí jednotlivých států panují velké rozdíly. Na mezinárodní úrovni je třeba napomáhat všem zemím, aby se mohly podílet na rozvoji společného dobra. Rozvinutější země nemají držet své vědění, ale napomáhat jeho šíření, aby se jím mohl uskutečňovat celosvětový rozvoj.⁶⁶

Zásada univerzálního určení statků bere zvláštní zřetel na chudé a potřebné. Pamětlivi lidí na okraji prokazují křesťané křesťanskou lásku a napodobují Kristův život. Papež Jan Pavel II. v encyklice *Sollicitudo rei socialis* konkrétně zmiňuje lásku, do které musí křesťané zahrnout *„nesmírné množství hladovějících žebráků,*

⁶² KSNC 172

⁶³ KSNC 172

⁶⁴ KSNC 181

⁶⁵ GS 69

⁶⁶ KSNC 179

*bezdomovců, lidí bez lékařské péče a především těch, kteří jsou bez naděje na lepší budoucnost.*⁶⁷ Lhostejné přitom papež přirovnává k boháči z Lukášova Podobenství o boháči a Lazarovi (L 16,19–31). Sociální nauka církve dále praví, že zásada univerzálního určení statků ve vztahu k chudým a potřebným není Darem lásky, ale naplněním spravedlnosti.⁶⁸

Bible často varuje před mamonem. Hromadění zásob pro vlastní potřebu není v souladu s touto zásadou. (L 12,18–20) Takový počín ostatně není nijak společensky prospěšný. Cílem zásady univerzálního určení statků je umožnit každému obživit se a zajistit vlastní rozvoj. Aplikování zásady znamená nutnost uskromnit se pro ty, kteří bez potřeby hromadí a možnost zajistit se pro ty, kteří ji nemají.

2.4.1. Základní politicko-společenská témata vycházející ze zásady univerzálního určení statků

Uplatnění této zásady v praxi znamená spravedlivé rozdělení statků mezi obyvatelstvo po celém světě. Zásada řeší určitou regulaci vlastnických vztahů, předpokládá možnost soukromého vlastnictví, ale odmítá a varuje před přebujelou chamtivostí. Pamatuje také na rozdílné bohatství dané jednotlivým státům na zemi. Ty si mají navzájem vypomáhat tak, aby měl každý jednatel vše, co mu zajistí možnost jeho plného rozvoje. Aplikace této zásady směřuje k takovému politickému a společenskému jednání, které podporuje chudé a znevýhodněné osoby po celém světě.

2.5. Zásada subsidiarity

Daná zásada vychází z principu subsidiarity, který byl formulován papežem Piem XI. v encyklice *Quadragesimo anno* (1931). Princip subsidiarity bere zřetel na jednotlivé osoby a vede ke stupňovitému přidělení kompetencí.⁶⁹ Je pamatováno, aby jednotlivé kompetence byly přeneseny vždy co nejnižší, jak je ve společnosti možné. Encyklika *Quadragesimo anno* popisuje princip subsidiarity takto: „*To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativy a vlastním přičiněním, to se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost.*“⁷⁰

Jakákoliv centralizace rozhodovacích pravomocí v případech, kdy není nutná, představuje porušení zásady subsidiarity. Takovou aplikací dochází k omezování

⁶⁷ SRS 42

⁶⁸ KSNC 184

⁶⁹ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*, s. 213.

⁷⁰ QA 79

svobody jedinců a komunit, ke znemožnění jejich iniciativy a tím i k represí růstu společného dobra. Princip subsidiarity předpokládá přítomnost tržního hospodářství, svobodného podnikání, soukromého vlastnictví a dalších soukromých iniciativ.⁷¹

Stát nemá mít roli zatěžujícího byrokrata, ale podporovat svobodu. Z pohledu zásady subsidiarity bude role státu významná například v boji proti monopolům. Ty podle sociální nauky brzdí společenský rozvoj. Současně kompetence k vypořádání s monopolními subjekty těžko mohou připadnout jiné, než nejvyšší úrovni.⁷²

Papež Jan Pavel II. v souvislosti se subsidiaritou varuje před specifickou podobou „sociálního státu“, který nerespektuje princip subsidiarity (dnes bychom tento fenomén nazvali „sociálním inženýrstvím“).

„I v této oblasti musí platit princip subsidiarity. Nadřazená společnost nesmí zasahovat do vnitřního života podřízené společnosti tím, že by ji oloupila o její pravomoci. Má ji nanejvýš podporovat a pomáhat jí k tomu, aby sladila své jednání s jednáním ostatních společenských sil s ohledem na obecné blaho. Sociální stát, který přímo zasahuje a olupuje společnost o její odpovědnost, způsobuje ztrátu lidské energie a přebujelost státních aparátů, které ovládá více byrokratická logika, než snaha sloužit občanům; ruku v ruce s tím jde nesmírné zvyšování výdajů.“⁷³

Jako konkrétní příklad potřebných Jan Pavel II. zmiňuje uprchlíky, přistěhovalce, staré, nemocné a narkomany. Účinnost pomoci těmto skupinám se zakládá nejen na financování jejich léčby, ale také v upřímné bratrské pomoci. Zásada subsidiarity předpokládá spíše než centrální řízení péče o potřebné zajišťování této péče formou služby bližnímu. *„Zdá se, že nouzi skutečně lépe zná a nakupené potřeby dokáže lépe uspokojovat ten, komu jsou nejbližší a kdo se stává bližním strádajících.“⁷⁴*

Existují ale i okolnosti, které správně vedou stát k dočasnému suplování procesů, které se v ideální situaci mají odehrávat na nižší úrovni. Jde například o stav nevyváženosti a sociální nespravedlnosti, v takových případech ale vždy platí, že má jít o intervence pouze na dobu nezbytně nutnou.⁷⁵

Pro to, aby subsidiarita fungovala, je třeba participace každé osoby. *„Participace je povinností, kterou mají všichni vykonávat vědomě, odpovědně a s ohledem na společné*

⁷¹ CA 48

⁷² KSNC 187

⁷³ CA 48

⁷⁴ CA 48

⁷⁵ KSNC 188

dobro.⁷⁶ Tato povinnost je zakořeněna v důstojnosti lidské osoby.⁷⁷ Participace je svědomitou službou osoby v zájmu společného dobra. Jedná se o aktivní účast na soužití nejen rodinném, ale i celospolečenském. Participace je také jedním ze základních pilířů demokracie a její udržitelnosti. V demokratickém prostředí se ale objevuje její nesprávné pojetí, kdy občané omezují svou participaci pouze na volební akt, nebo na politickém životě dobrovolně neparticipují vůbec.⁷⁸

Odepření základního práva participovat na veřejném životě je znakem totality, protože autoritářské režimy vidí v participaci možnost vlastního ohrožení. V takových režimech se také objevují nesprávné formy participace, jako např. protekcionismus.⁷⁹

2.5.1. Základní politicko-společenská témata vycházející ze zásady subsidiarity

Zásada subsidiarity se dotýká zejména oblasti státní správy. V ní je nezbytná stupňovitost tak, aby se rozhodnutí nekonala centralizovaně, ale ideálně přímo tam, kde budou mít dopad. Stát také musí umožňovat svobodu podnikání, soukromé vlastnictví a v těchto napomáhat rozvíjení v těchto oblastech. Tato zásada předpokládá také živou občanskou společnost, která se bude zasahovat o péči o bližní například formou neziskových organizací.

2.6. Zásada solidarity

Princip solidarity vychází z příkazu lásky k bližnímu a z toho, že lidé mají nést břemena jeden druhého. Kromě povinnosti každého rozvíjet svou vlastní osobnost, je třeba usilovat i o uskutečnění těch hodnot, které může každý rozvíjet jen ve společenství s druhými.⁸⁰ Dnešní globalizovaný svět přináší, že jsou spolu všichni lidé nějakým způsobem propojeni. Přesto nemají všichni stejné možnosti pro život. Sociální nauka církve touto zásadou zdůrazňuje rovnost všech lidí, rovnost jednotlivců i národů. Solidarita je: „pevná a trvalá odhodlanost usilovat o obecné blaho neboli dobro všech a jednoho každého, protože všichni jsme zodpovědni za všechny.“⁸¹

Solidaritě lze definovat jako soudržnost, podporu jedněch druhým, ať již v oblasti ideové, materiální či jiné.⁸² Zásada solidarity v podstatě prostupuje všemi ostatními

⁷⁶ KSNC 189

⁷⁷ KKC 1913

⁷⁸ KSNC 190

⁷⁹ KSNC 191

⁸⁰ MARTINEK, Cyril. *Cesta k solidaritě*, s. 151.

⁸¹ SRS 38

⁸² ADAMOVIČ, Karolína, Ladislav KRÍŽKOVSKÝ, Jitka ŠOUŠOVÁ a Jiří ŠOUŠA. *Politologický slovník*. Praha: Beck, 2001, s. 234. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-469-4.

zásadami.⁸³ Základní biblické východisko představuje osoba Ježíše Krista a jeho příklad služby druhým. V evangeliích je možné najít několik příběhů, které se tohoto tématu dotýkají. „*Víte, že vládcové panují nad národy a velicí je utlačují. Ne tak bude mezi vámi: kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem; a kdo chce být mezi vámi první, buď vaším otrokem. Tak jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.*“ (Mt 20,25-28) Láska člověka ke každému dalšímu člověku – bližnímu, má být obdobná lásce Boha k lidem. Taková láska miluje nepřítele a je kvůli němu ochotna obětovat i život. „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*“ (J 3,16)

Jan Pavel II. v encyklice *Sollicitudo rei socialis* připomíná, že součástí pomoci rozvojovým zemím bývá také jejich zaplétání do ideologických sporů mezi západními a východními mocnostmi.⁸⁴ „*Právě tato nenormální situace, která je následkem války a přehnané obavy o vlastní bezpečnost, brání v solidární spolupráci všech pro obecné blaho lidstva, škodí především všem mírumilovným lidem a zbavuje je práva na přístup ke statkům určeným pro všechny lidi.*“⁸⁵

Princip solidarity má v lidech pěstovat uvědomění, že jsou dlužníky společnosti, jíž jsou součástí. Vědomí tohoto dluhu mají lidé projevat v sociálním jednání.

2.6.1. Základní politicko-společenská témata vycházející ze zásady solidarity

Zásada solidarity prostupuje všemi ostatními zásadami. Témata vznesená touto zásadou již byla jmenována v předchozích kapitolách. Nejvýraznější je pro zásadu solidarity motiv mezilidské rovnosti a služby společnosti. Žádný člověk nežije sám pro sebe. V globalizovaném světě se stírají hranice, proto je třeba aplikovat tuto zásadu celosvětově. Lidé si musí uvědomovat, že jsou dlužníky celé, globální společnosti, jíž jsou součástí.⁸⁶

2.7. Hodnoty vycházející ze zmíněných zásad a jejich pojetí v církevním učení

K prezentovaným zásadám kompendium sociální nauky církve připojuje „základní hodnoty společenského života“. Ty představují jakési orientační body vztahované k daným

⁸³ KSNC 194

⁸⁴ SRS 21

⁸⁵ SRS 22

⁸⁶ KSNC 195

zásadám. Obdobně jako výše prezentované zásady vyplývají i základní hodnoty vyplývají z důstojnosti lidské osoby. Soužití lidí je třeba pokládat za spořádané, plodné a v souladu s lidskou důstojností tehdy, spočívá-li na pravdě; když se občané vedeni spravedlností vynasnaží cítit práva druhých a plnit své povinnosti; dají-li se vést takovou láskyplnou péčí, že potřeby druhých budou cítit jako svoje a učiní druhé účastnými na svém blahu; za svobodného přijetí rizika své činnosti.⁸⁷ Z toho lze vyvodit základní hodnoty, které vyjmenovává kompendium sociální nauky církve: pravdu, svobodu, spravedlnost a lásku. Uplatňování těchto hodnot je cestou ke zdokonalení sebe i společenského soužití.⁸⁸

2.7.1. Pravda

První hodnotou, kterou Kompendium připomíná, je pravda. Odvolává se na teologii apoštola Pavla, která počítá s tím, že pravdou se utváří život křesťanského společenství. (Ef 5,9) „*Odložte dřívější způsob života, staré lidství, které hyne klamnými vášněmi, obnovte se duchovním smýšlením, oblecte nové lidství, stvořené k Božímu obrazu ve spravedlnosti a svatosti pravdy. Proto zanechte lži a mluvte pravdu každý se svým bližním, vždyť jste údy téhož těla.*“ (Ef 4,22–25) Soužití založené na pravdě brání svévoli, přispívá spravedlnosti a objektivitě. Pravda musí prostupovat celou společností, pokud jsou všichni angažováni na pravdě, může se společnost lépe bránit pokusům relativizovat její nároky, nebo jejímu zkreslení. K následování pravdy vede všechny lidi svědomí, jemuž musí uchovávat věrnost. „*Čím více tedy převládá správné svědomí, tím více ustupují jednotlivci a skupiny od slepé libovůle a snaží se podříditi objektivním mravním normám.*“⁸⁹ Od jednání podle svědomí jsou někdy lidé odvedeni touhou po penězích, nebo senzacích. Nositelem pravdy musí být nejen každý člověk, ale také instituce, zejména média.⁹⁰

2.7.2. Svoboda

„*Každý člověk má přirozené právo, aby byl uznáván jako svobodná a zodpovědná bytost, protože je stvořen k obrazu Božímu.*“ Jakékoliv zúžení významu svobody, popřípadě její individualistické pojetí je nepřipustné. Svoboda vykládaná individualisticky je svévoli⁹¹ přerůstající v sebelásku vedoucí na scesti⁹². Podmínkou

⁸⁷ PT 35

⁸⁸ KSNC 197

⁸⁹ GS 16

⁹⁰ KSNC 198

⁹¹ KSNC 199

pravé existence svobody jsou dle katolické sociální nauky vzájemné vztahy osob, které se řídí pravdou a spravedlností.⁹³

Že je hodnota svobody ve společnosti respektována, lze vyvodit z uznávaných práv každého jednotlivce ve společnosti, jako jsou: svoboda hledat pravdu, náboženská svoboda, svoboda kulturního a politického smýšlení, svoboda společenské a politické iniciativy, svoboda slova, svoboda rozhodovat o svém životním postavení a v rámci možností i svoboda volby zaměstnání.⁹⁴

2.7.3. Spravedlnost

Klasická definice spravedlnosti vycházející z Justiniánova souboru občanského práva z 6. století zní: „*Spravedlnost je trvalá a stálá vůle udělovat každému to, co mu patří.*“⁹⁵ Tato klasická definice je východiskem pro katolickou sociální nauku, které definuje spravedlnost jako „*Mravní ctnost, která se zakládá na vytrvalé a pevné vůli dávat Bohu a bližnímu to, co jim patří.*“⁹⁶

Spravedlnost představuje rozhodující kritérium mravnosti v oblasti meziosobních a společenských vztahů. Sociální nauka církve rozeznává čtyři formy spravedlnosti:

- směnná spravedlnost – řeší vlastnická práva, plnění závazků osob a subjektů vůči sobě navzájem;
- zákonná spravedlnost – legislativní úprava vztahu jednotlivce ke společenství;
- distributivní spravedlnost – úprava vztahu společenství vůči potřebám jednotlivců;
- sociální spravedlnost – řešení sociálních, politických a ekonomických aspektů ve vztahu k nerovnostem bohatství a bídy;

Sociální spravedlnost je pravým rozvinutím obecné spravedlnosti.⁹⁷ Nesleduje jen třídní, ale i světový rozměr nerovnosti a nespravedlnosti.⁹⁸ Spravedlnost se nejvíce váže k zásadě solidarity, jejím plodem je mír. Sama o sobě se ale spravedlnost může stát vyprázdněným pojmem. Jedině s podporou lásky najde svého naplnění. „*Žádné zákonodárství, žádný systém pravidel nebo dohod nedokáže přesvědčit lidi a národy,*

⁹² CA 17

⁹³ KSNC 199

⁹⁴ KSNC 200

⁹⁵ KREJČÍ, Oskar. *Povaha dnešní krize*. Praha: East Publishing, 1998, s. 185. ISBN 80-7219-006-7.

⁹⁶ KKC 1807

⁹⁷ KSNC 201

⁹⁸ LE 2

aby žili v jednotě, bratrství a míru, žádná argumentace nedokáže překonat výzvu lásky.“⁹⁹

2.7.4. Láska

Nezbytnou podpůrnou ctností, která je hluboce zakořeněna v člověku, je láska. Ona je zdrojem hodnot pravdy, spravedlnosti i svobody.¹⁰⁰ Láska je „trpělivá a shovívavá“ (1 K 13,4), láska v sobě zahrnuje upřímnou laskavost a citlivost, láska je základem projevu milosrdenství. „*Lidský svět se nemůže stát lidštějším, pokud do mnohotvárných mezilidských a společenských vztahů nevložíme zároveň se spravedlností i "milosrdnou lásku", která je základem mesiášského poselství evangelia.*“¹⁰¹ Svědectvím lásky je přítomnost odpuštění, které tvoří základ pro smíření.

Láska přesahuje spravedlnost. Lidská společnost se nerozvíjí právy a povinnostmi, ale především vztahy nezištnosti, milosrdenství a společenství. Přítomnost lásky v mezilidských vztazích zjevuje lásku Boží.¹⁰²

Posláním společenství církve je být živým znamením lásky zjevené v Kristu, aby se láska stala životním pravidlem všech lidí.¹⁰³ Jedině láska může ovlivňovat jednání lidstva, aby směřovalo k míru. Příkázání „*Miluj bližního svého jako sám sebe!*“ (Mk 12,31) má ve vztahu k dnešní době nejen sociální, ale i politický rozměr.¹⁰⁴

⁹⁹ KSNC 207

¹⁰⁰ KSNC 205

¹⁰¹ DM 14

¹⁰² CV 6

¹⁰³ ČERVENKOVÁ, Denisa. *Etika mezikulturního a mezináboženského dialogu*, s. 4.

¹⁰⁴ KSNC 208

3. Hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

3.1. Obecně o politickém hnutí SPD

Politické hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) založil na jaře roku 2015 poslanec Tomio Okamura. Hnutí samo sebe prezentuje „demokratické a vlastenecké hnutí bez zákulisních hráčů a bez zrádců“.¹⁰⁵

Svoboda a demokracie v České republice jsou podle SPD vážně ohroženy. Význam slova „svoboda“, které má hnutí v názvu, přímo nedefinuje. Pojímá jej zejména v kontextu suverenity České republiky. Přímou demokracií pak hnutí myslí svůj cíl v podobě uzákonění pravomoci občanů volit osobnosti do pozic poslanců, starostů, hejtmanů a prezidenta. Kromě přímé volby tato myšlenka zahrnuje i možnost přímého odvolávání jmenovaných politických zástupců. Součástí přímé demokracie je i idea obecného referenda - možnosti občanů České republiky hlasovat o veřejných záležitostech.¹⁰⁶ Tento programový cíl z politologického hlediska zapadá do formy populistické demokracie, která je nepřátelská k elitám a snaží se udržet nejvyšší možnou moc v rukou řadových občanů, typicky prostřednictvím referend.¹⁰⁷

Postoje hnutí a pojetí jeho programu celkově vykazují znaky populismu, jakožto tendence odvolávat se k lidu a vymezovat se proti elitám, outsiderům a cizincům. Základem populistického programu bývají zejména sliby, že budou vyřešeny naléhavé problémy.¹⁰⁸

Ve volbách do poslanecké sněmovny parlamentu ČR v říjnu 2017 získalo hnutí celkem 538 574 hlasů, tj. 10,64% z odevzdaných. Celkem má SPD ve sněmovně 22 mandátů.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 3. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/595-politicke-usneseni-spd>

¹⁰⁶ Politický program SPD. *SPD - Svoboda a přímá demokracie* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

¹⁰⁷ ADAMOŤÁ, Karolína. *Politologický slovník*, s. 209.

¹⁰⁸ ADAMOŤÁ, Karolína. *Politologický slovník*, s. 209.

¹⁰⁹ Volby.cz: Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS) [online]. Praha: Český statistický úřad, 2017 [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>

3.2. Politický a volební program hnutí SPD

„Nehlásáme nenávisť k žádnému národu, rase, kultuře, nebo náboženství. Naše společnost má národní tradice vycházející z kořenů židovské, antické a křesťanské kultury a civilizace. Tyto hodnoty budeme chránit.“

V době vzniku analýzy na svých webových stránkách hnutí SPD prezentuje svůj politický program společně s volebním programem. Dále jsou na webové stránce s politickým a volebním programem SPD ke stažení samostatné dokumenty o školství, zahraniční politice a dokument nazvaný Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost, který obsahuje ucelený pohled SPD na budoucnost Armády ČR. Jejich obsah bude shrnut v následujících kapitolách.

3.2.1. Témata politického programu

Stručný přehled témat akcentovaných v politickém programu SPD a postojů hnutí k nim:

Armáda	ukončení zahraničních expedic bez mandátu OSN, důraz na obranu ČR, zavedení osmítýdenního základního vojenského výcviku pro mladé
Boj s kriminalitou	zvýšení trestů recidivistům a důsledné trestání imigrantů
Daně	zavedení daňových paušálů a zjednodušení daňového systému, závazek nezvyšovat daně, snižování DPH, spotřební daně a daně z příjmu fyzických osob pro rodiny se třemi a více dětmi
Evropská unie	požadavek referenda o vystoupení EU, zachování maximální nezávislosti a suverenity České republiky
Islám	zákaz islámu, jakožto ideologie, která hlásá potlačování svobod, nenávisť a likvidaci lidských práv
Lichva a exekuce	uzákonění definice lichvy ¹¹⁰ , zestátnění exekutorů
Migrace	přísné podmínky pro možnost imigrovat do ČR
Neziskové organizace	činnost neziskových organizací s politickým

¹¹⁰ Lichva je definována v § 1796 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, jako „smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.“

	a ideologickým programem je zásadním ohrožením demokracie
Obrana	nutnost vytvářet spolupráci se státy Visegrádské čtyřky, nebo dalšími státy, kde bude garantována okamžitá vojenská pomoc včetně jaderné odvety v případě použití zbraní hromadného ničení proti ČR
Odpovědnost	osobní, hmotná a trestní odpovědnost politiků a soudců
Podpora podnikatelů a živnostníků	úprava plateb DPH, podpora podnikání v průmyslu, zemědělství a službách, snížení administrativní zátěže
Přímá demokracie	přímá volba a odvolávání konkrétních osobností do rolí poslanců, starostů, hejtmanů a prezidenta
Přírodní bohatství	deprivatizace vodárenských společností, ukončení některých dotací
Rodina	ochrana a podpora rodině jakožto svazku muže a ženy
Sociální dávky	omezení výplaty sociálních dávek pro občany odmítající práci
Starobní důchody	nezvyšování věkové hranice pro odchod do důchodu, umožnění jejího snížení podle počtu vychovaných dětí
Státní dluh	prosazení ústavní dluhové brzdy
Státní správa	vyšší odměny zaměstnancům ve školství a zdravotnictví (130% průměrné mzdy u začínajících), boj s pozitivní diskriminací a zachování občanského práva držení zbraně
Školství	odmítnutí inkluзивního vzdělávání, konec ideologizace školství, povinnost „výchového“ nultého ročníku ZŠ pro nepřipravené děti, odmítnutí jakéhokoliv zpoplatnění školství, protože to je už zpoplatněno v daních
Valorizace minimální mzdy	automatický růst minimální mzdy s ohledem na růst cen
Veřejnoprávní média	zvýšení kontrolních pravomocí státu nad jejich hospodařením (rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu), zrušení koncesionářských poplatků

	a financování veřejnoprávních médií na základě rozpočtové dotace
Zpětné prokázání původu majetku	v případě, že by vlastník neprokázal legálnost nabytí tohoto majetku v hodnotě nad 20 milionů korun, byl by majetek zdaněn v 100% výši jeho hodnoty

Tabulka 1 Témata politického programu hnutí SPD.¹¹¹

3.2.2. Zahraniční politika pohledem SPD

Zatímco dokument věnovaný školství lze shrnout krátkým komentářem v tabulce výše, zahraniční politika je pro SPD stěžejním tématem, proto je jí v rámci této práce věnována vlastní podkapitola.

Dokument SPD o zahraniční politice¹¹² hovoří o závislosti české politiky na direktivách EU a USA a velmi kritizuje Evropskou unii. Ta se podle SPD od vstupu ČR velmi změnila. Vzrostla v ní byrokracie a administrativa a přijetím Lisabonské smlouvy přišla ČR o značnou část samostatnosti. „Česká zahraniční politika musí být opět sebevědomá a mít za hlavní cíl ochranu bezpečí a zájmů ČR a jejích občanů.“

Evropská komise pak podle SPD selhala především v ochraně Schengenského prostoru, což má dokazovat rostoucí nestabilita v evropských zemích, nárůst terorismu a kriminality.

„Organizování příchodu milionů imigrantů z rozvojových zemí, kteří jsou v absolutní většině neintegrovatelní, vytváří obrovské zatížení národních i unijních rozpočtů jak náklady na sociální zajištění těchto imigrantů, tak i na zvýšenou bezpečnost obyvatel EU. Navíc podle chápání „eurovlády“ a některých vlád zemí západní Evropy, tyto imigranti stojí mimo zákon. Jejich rozsáhlou trestnou činností v zemích EU úspěšně zakrývá cenzura...“

Hnutí SPD dále v tomto dokumentu o EU píše: „EU již dávno není výspou svobody a demokracie, stala se zdrojem manipulace, cenzury, vydírání a silně připomíná pozici SSSR v době RVHP.“ Právě z tohoto důvodu prosazuje SPD celostátní referendum v otázce o setrvání České republiky v Evropské unii.

SPD hodlá prosadit pevnější vazby zemí Vísegrádské čtyřky (V4). V tomto společenství vidí SPD možnost budoucího významného politického i ekonomického

¹¹¹ Politický program SPD. *SPD - Svoboda a přímá demokracie* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

¹¹² Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

svazku bránícího evropskou kulturu před „invazivními vlivy“. Nejedná se ale o předpoklad, že by V4 měla nahradit EU. Spolupráce zemí V4 má být podle SPD na bázi partnerství samostatných států.

V dokumentu o zahraniční politice SPD hodnotí také vojenskou spolupráci v rámci Severoatlantické aliance (NATO). Spolupráce s ní musí být přehodnocena a účast armády ČR mimo území členských států NATO striktně omezena pouze na mise s mandátem Rady bezpečnosti OSN. Hnutí SPD také žádá referendum, ve kterém budou mít občané ČR možnost se vyjádřit, zda s členstvím v NATO souhlasí.

Ruskou federaci hnutí SPD zmiňuje jako historicky jednoho z nejdůležitějších obchodních partnerů pro dovoz surovin i český vývoz strojírenského i konzumního zboží. Pro Českou republiku je podle SPD prospěšné mít dobré vztahy s Ruskem, protože Rusko je nejspolehlivějším dodavatelem důležitých energetických surovin pro ČR. SPD je proti sankcím, které jsou: *„uplatňovány vůči Rusku ze strany EU v posledních x letech pod nejrůznějšími záminkami.“* SPD bere v potaz také „slovanskou vzájemnost“ Česka a Ruska. Výhledově vidí SPD v Rusku velmi cenného spojence se zkušenostmi v boji proti mezinárodnímu terorismu a islamismu.

Vztah k Číně má SPD kladný. *„Naivní argumentace o porušování lidských práv v Číně a vyvěšování Tibetských vlajek je pouze nástrojem vnitřní politiky, prosazováním vlastních politických cílů nad ochranou ekonomických zájmů České republiky.“* Čínu SPD vnímá především jako bohatého investora, který může přinést kapitál do České republiky.

Občany Sýrie SPD podporuje v právu na demokratické a přímé volby. Současně SPD podporuje snahu Syřanů o ukončení občanské války a nabízí pomocnou ruku při obnově zničené země. V této válce podle SPD nejsou jasné role nepřátel a spojenců. Otázku syrského konfliktu považuje SPD za: *„neřešitelnou bez účasti Bašára Assada, jako jediné legitimní vlády Sýrie.“*

Vůči Turecku SPD vyjadřuje obavy, kde vidí *„imperiální ambice tureckého prezidenta Erdogana.“* Vedení EU je podle SPD podjaté vůči tureckým ambicím.

Dále SPD zmiňuje potřebu větší spolupráce s rozvíjejícími se světovými ekonomikami.

Téma humanitární pomoci SPD otevírá hlavně v kontextu transparentnosti, kdy má hnutí *„své plány jak účinně kontrolovat finance, které ze státního rozpočtu plynou na rozvojovou i humanitární pomoc, ...“* Hnutí chce zavést pevné procentuální sazby,

kolik z rozpočtu smí organizace spotřebovat na režii a jaká část rozpočtu musí plynout příjemci pomoci.

V programovém dokumentu o zahraničí se hnutí SPD věnuje také popisu problému války s Islámským státem. Hnutí vidí problém, který: *„Stojí na zoufalství a nenávisti rodičů, kteří viděli zbytečně umírat své děti, ať již v důsledku amerického bombardování, v teroristických útocích na tržišti, na nemoci, proti kterým nebyly léky díky různým sankcím a embargům.“* Ze subjektivně prezentovaného popisu válečné situace SPD vyvozuje postupy, které by měla Česká republika vůči těmto aplikovat: *„V SPD říkáme, že toto není náš boj. ČR nezpůsobila rozvraty oněch zemí ani je nikdy nekolonizovala, ale až bude nastolen mír, rádi pomůžeme s rekonstrukcí zničených zemí.“*

Zahraničními partnery hnutí SPD jsou strany a hnutí sdružené do frakce Evropa národů a svobody v Evropském parlamentu. Jejimi členy jsou euroskeptické strany.

3.2.3. Migrace pohledem SPD

Téma migrace je také součástí programového dokumentu SPD k zahraniční politice.¹¹³ Této problematice hnutí SPD věnuje větší prostor, proto je tématu v této práci věnována speciální podkapitola.

Odstavec nazvaný Imigrační krize uvozují slova: *„Je na místě jasně a nahlas říci, že jako pohostinný národ vítáme rádi milé pozvané hosty, ale NEZVANÝ HOST NENÍ UNÁS VÍTÁN! Po nich následuje text popisující problémy, které SPD vidí v příchodu „nezvaných hostů“ (migrantů): „Ti, co přicházejí s tím, že potlačí naši kulturu, ovládnou naši zem a původní obyvatele považují za méněcenné, jsou nájezdníci, i když (zatím) nemají zbraně. Nebudeme ustupovat a už vůbec se jim nebudeme podřizovat.“*

Hnutí SPD prosazuje nulovou toleranci nelegální migrace, odmítá rozdělovací kvóty a nechce bezvívový styk se zeměmi, kde vládou islamisté. Nelegální pobyt cizince na území ČR chce SPD klasifikovat jako trestný čin s nepodmíněnými tresty. V důsledku přerozdělovacích kvót podle SPD *„přišlo jen v roce 2015 do sousedního Německa více než 1 milion převážně ilegálních imigrantů, mezi kterými jsou rozptýleny stovky jedinců, stoupenců radikálního islámu, podporující takzvaný samozvaný Islámský stát.“*¹¹⁴

¹¹³ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

¹¹⁴ Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z:

Úvahy o volebním právu cizinců na území ČR bez občanství ČR považuje SPD za nesmyslnou direktivu EU. Hnutí chce zpřísnit podmínky pro udělení povolení dlouhodobého pobytu cizinců v ČR. SPD ve svých programových dokumentech také slibuje, že bude prosazovat hloubkový audit a zastavení financování všech neziskových organizací, které pomáhají uprchlíkům ze státních peněz. Současně bude hnutí požadovat vyšetření veškerých provozovatelů webů, které vyzývají k imigraci nebo poskytují migrantům informace „*jak zneužít právní a sociální systémy evropských zemí.*“ Takové weby bude chtít SPD postavit mimo zákon.

Celá migrační krize podle hnutí SPD slouží Evropské komisi k získání silnějšího mandátu k vytvoření nadnárodní vojenské síly. „*Jde o organizované procesy směřující ke zničení národních států a vytvoření Evropského superstátu. Imigrace je zde použita jako zbraň.*“¹¹⁵

3.3. Stanoviska hnutí SPD publikovaná na webových stránkách ve vztahu k jednotlivým politicko-společenským tématům

Stanoviska zveřejňuje hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura s přibližně týdenní frekvencí na svých webových stránkách pod záložkou „Aktuální stanoviska SPD. Stanoviska jsou většinou nadepsána „Politická stanoviska SPD pro tento týden“, „Politické usnesení SPD“, anebo „Zpráva předsedy hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura k aktuální politické situaci“.

Obsahem stanovisek jsou komentáře SPD k aktuálnímu politickému a společenskému dění v České republice i ve světě, popřípadě k tématům, která jsou pro hnutí stěžejní.

V kapitole 1.2 této práce byla stanovena metodika analýzy, která má za cíl orientačně přiřadit témata řešená ve stanoviscích z webových stránek SPD dle příslušnosti jednotlivým ministerstvům a také kvantifikovat řešená témata, jejichž názvosloví vychází z věcného rejstříku Parlamentu ČR.

Celkový počet stanovisek pro analýzu byl 104. Jednalo se o stanoviska datovaná od 2. 3. 2016 do 13. 3. 2018, tedy o veškerá stanoviska, která byla na webu SPD

<https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>

¹¹⁵ Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>

zveřejněna ke dni 13. 3. 2018. Z tohoto počtu byla 4 stanoviska vyřazena z důvodu nefunkčního odkazu na webové stránky, tj. bylo analyzováno 100 stanovisek SPD.

3.3.1. Příslušnost stanoviska hnutí SPD ministerstvu

Graf 1 Tématická příslušnost stanovisek hnutí SPD k ministerstvům.

Jak lze vyčíst z grafu 1, nejvíce se témata řešená hnutím SPD dotýkala problematiky v gesci Ministerstva vnitra nebo Ministerstva zahraničních věcí. Důvod, proč řešená témata SPD přísluší zejména těmto ministerstvům, lze vyvodit z grafu 2. Mezi tři nejdominantnější témata řešená ve stanoviscích SPD totiž patří Evropská unie, migrace a zahraniční politika. Součástí plánů zahraniční politiky SPD je také větší spolupráce států na úrovni Visegrádské čtyřky.

Hnutí SPD ve zkoumaných stanoviscích často komentovalo výsledky voleb v zahraničí, popřípadě hodnotilo počiny konkrétních politiků. Jednalo se zejména o politiky ze spřátelených stran frakce Evropského parlamentu Evropa národů a svobody (ENF), nebo o obecně známé politiky jako německá spolková kancléřka Angela Merkel¹¹⁶ či prezidenti USA¹¹⁷. Celý komentář byl většinou provázán s určitou programovou linkou hnutí. Například ve výše uváděném stanovisku hnutí k počínům

¹¹⁶ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 16. 8. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1101-politicke-usneseni-spd>

¹¹⁷ Barack Obama, nebo Donald Trump

Donalda Trumpa se odráží téma nebezpečí celosvětového vojenského konfliktu, o jehož hrozbě se hnutí SPD zmiňuje zejména ve vztahu koncepce obrany České republiky:

„Nástup prezidenta Donalda Trumpa je výraznou nadějí na změnu dosavadního kurzu mezinárodní politiky USA. Mezinárodní politika USA za prezidenta Obamy prohlubovala konflikty ve světě a vyvolala reálnou hrozbu celosvětového konfliktu. Hnutí SPD proto od počátku podporovalo kandidaturu Donalda Trumpa a vítá jeho zvolení prezidentem USA.“¹¹⁸

Současně lze v citovaném pochvalném stanovisku k osobnosti hnutím podporovaného amerického prezidenta Donalda Trumpa vidět i komentář spojující osobnost jeho předchůdce Baracka Obamy s celosvětovou válečnou hrozbou. Jedná se o princip práce s emocemi, kterému bude věnována pozdější kapitola této práce.

Další stanovisko pak ukazuje, jak se ve stanovisku SPD může prolínat tematika zahraničních věcí (teroristický útok v Manchesteru), záležitostí příslušejících Ministerstvu vnitra (snižování bezpečnosti v ČR) a také agenda provázaná s ministerstvem školství (propagace islámu na školách).

„Hnutí SPD vyjadřuje hlubokou soustrast rodinám a blízkým obětí teroristického útoku v britském Manchesteru. Desítky mrtvých a raněných jsou bilancí teroristického vraha. V této souvislosti naše hnutí zásadně odsuzuje snižování bezpečnosti v ČR, tedy také propagaci islámu, ke které dochází na českých školách, včetně českých univerzit. Islám je zde lživě prezentován jako mírumilovné a tolerantní náboženství. Je to účelová lež, která má připravit cestu k islamizaci Evropy. Hnutí SPD odmítá ideologii politického islámu a naším zásadním programovým heslem je NE ISLÁMU, NE TERORISTŮM.“¹¹⁹

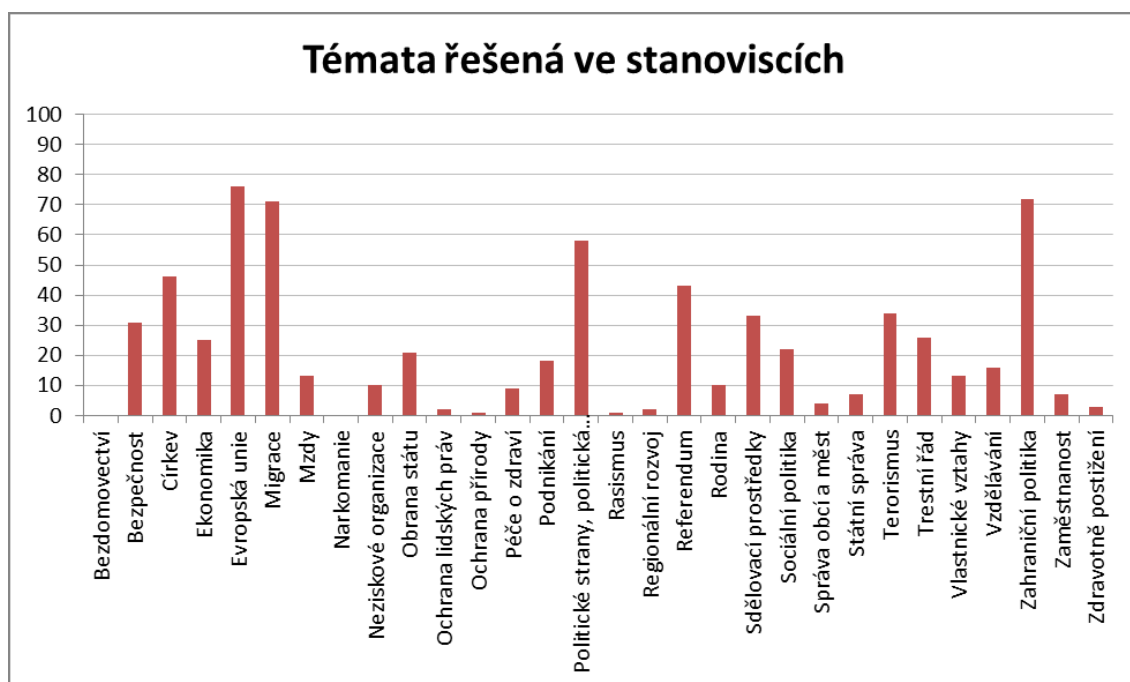
I v tomto stanovisku lze vidět provázání komentované záležitosti dokonce s několika programovými tématy hnutí SPD. Samotné téma teroristického útoku v Manchesteru je obsahem pouze prvních dvou vět stanoviska. Dále se stanovisko SPD věnuje tématům bezpečnosti v ČR, kterou má snižovat údajná propagace islámu jakožto mírumilovného a tolerantního náboženství na českých školách. V posledních dvou větách stanoviska je pak islám postaven na roveň terorismu. Jedná se o obdobný princip práce

¹¹⁸ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 24. 1. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1727-politicke-usneseni-spd>

¹¹⁹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 23. 5. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2151-politicke-usneseni-spd>

s emotivními kontexty jako v případě Baracka Obamy ve stanovisku citovaném výše. Stejný princip u stanoviska k teroristickému útoku v Manchesteru hnutí SPD využívá ještě jednou, když spojuje snižování bezpečnosti v ČR s údajnou prezentací islámu v českých školách jako mírumilovného a tolerantního náboženství. Ze stanoviska nelze vyčíst, v jakém množství se jmenovaná prezentace islámu děje a je zásadní otázkou, jde-li souvislost daného tématu se snižováním bezpečnosti v České republice něčím podložit.

3.3.2. Nejčastěji řešená politicko-spoločenská témata ve stanoviscích SPD

Graf 2 Sledovaná témata a četnost jejich výskytu ve stanoviscích hnutí SPD.

Evropská unie, zahraniční politika a migrace jsou tři nejčastější ze sledovaných politicko-spoločenských témat. Dalšími sledovanými tématy, která často utvářela obsah stanovisek hnutí SPD, byla: (konkurenční) politické strany a politická hnutí, církev, referendum, terorismus, sdělovací prostředky a bezpečnost.

Tři nejskloňovanější témata byla často společně provázána. Politika Evropské unie je totiž dle SPD organizátorem migrační krize. Ta má sloužit jako záminka pro vytvoření

evropského totalitního superstátu.¹²⁰ Spojení Evropské unie a zahraničně politických témat se pak nabízí v podstatě automaticky.

Evropská unie byla ve stanoviscích často spojována také s dalšími sledovanými tématy, zejména se ve stanoviscích objevovala často spolu s heslem „referendum“. Hnutí SPD totiž usiluje o vystoupení České republiky z Evropské unie. V rámci provázanosti jednotlivých stanovisek s tématy akcentovanými hnutím SPD se tak často hesla „Evropská unie“ a „referendum“ objevovala společně. Téma referenda o vystoupení z EU bylo často příležitostí stanoviska s jiným předmětem. Zde si prezentujeme ukázkové stanovisko, kde je vyvozen požadavek SPD na referendum o vystoupení z EU. Ústředním motivem tohoto stanoviska je navíc další z často akcentovaných témat hnutí, kterým je právo držet zbraň. To bylo v rámci zkoumání zařazováno do kategorie „bezpečnost“:

„Hnutí SPD vystupuje ostře proti čerstvě schválené směrnici Evropského parlamentu, která obsahuje omezení práva občanů legálně držet a vlastnit zbraň. Česká republika jako členský stát EU je povinná tuto směrnici aplikovat do své legislativy. Politici mainstreamových stran zakrývají skutečnost, že ČR nemá právní suverenitu. Toto nové omezení je součástí koncepce EU na odzbrojení vlastního obyvatelstva. Naše hnutí SPD bude požadovat referendum o vystoupení z Evropské unie - a do doby ukončení členství v EU uděláme vše proto, aby ČR tuto směrnici ignorovala.“¹²¹

Podobně to bylo i se spojením hesel „migrační“ a „terorismus“. K této dvojici se často ještě přidávalo slovo „islám“, které bylo za určitých podmínek zařazováno do kategorie „církev“. Jako ukázkou takových spojení poslouží tato ukázková stanoviska:

„Jediná ochrana našich občanů před terorismem spočívá v zastavení nelegální imigrace a islamizace v ČR. Pokud provedeme tato zásadní opatření, nebudeme muset posílat ozbrojené patroly hlídat ulice a zřizovat na ulicích zátarasy v době křesťanských svátků.“¹²²

¹²⁰ Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>

¹²¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 22. 3. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1946-politicke-usneseni-spd>

¹²² Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 29. 4. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2071-politicke-usneseni-spd>

„SPD považuje za zásadní v této době vést politický boj proti imigraci, která je nástrojem islamizace Evropy. Právě muslimští imigranti žijící v západní Evropě páchají teroristické útoky. AČR je nutné znovu začít připravovat na obranu země. To je její ústavní povinnost a dnes jí není schopna účinně plnit.“¹²³

Obě citace navíc nesou společný rys, kterým je náhled do obtížné budoucnosti České republiky, pokud se zásadně nezmění její politický kurz. I o tomto vzorci, který SPD využívá ve své rétorice, bude napsáno více v pozdějších kapitolách práce.

Z výše jmenovaných nejčastěji řešených témat ještě nebyl podrobněji popsán vztah k politickým stranám a hnutím. Vyjadřování SPD k ostatním politickým stranám a hnutím bylo v rámci orientační analýzy vyhodnoceno jako čtvrté nejčastější téma. Například na adresu KDU-ČSL bylo v politických stanoviscích SPD ze dne 28. 11. 2017 napsáno: „Prosazujeme přímou demokracii a svobodu, vycházející z přirozených hodnot naší kultury, včetně hodnot křesťanských. Zásadní problém KDU-ČSL je fakt, že obhajobu těchto hodnot opustila a dnes pouze obelhává voliče ve jménu budování totalitní a multikulturní EU.“¹²⁴ Stanoviska SPD ve vztahu ke konkurenčním politickým subjektům většinou obsahovala určitou přidanou informaci, která měla charakterizovat danou stranu a připomenout voličům SPD rozpor mezi politickými cíli daného subjektu a hnutí SPD. V citovaném stanovisku můžeme vidět stranu KDU-ČSL, které je hnutím SPD dávána nálepka obhájce Evropské unie coby totalitního superstátu. Jiná vymezení SPD vůči konkurenčním politickým subjektům zase připomínají jejich minulost v kontextu s tématy hnutí SPD. Například vymezení vůči ODS jakožto podporovateli Lisabonské smlouvy, což je v očích SPD jeden ze zásadních důvodů ztráty suverenity České republiky:

„Hnutí SPD - Tomio Okamura připomíná, že dnešní podřízení České republiky Evropské unii je výsledkem právě vlády ODS, která podpořila Lisabonskou smlouvu. Tato smlouva byla schválena, aniž proběhlo referendum o tomto zásadním omezení suverenity ČR.“¹²⁵

¹²³ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 12. 12. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2804-politicke-usneseni-spd>

¹²⁴ Politická stanoviska SPD pro tento týden 28. 11. 2017. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 28. 11. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2773-politicke-usneseni-spd>

¹²⁵ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 29. 4. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2071-politicke-usneseni-spd>

Vhodným nástrojem pro komentování ostatních stran jsou pro hnutí SPD také návrhy ostatních stran mající za cíl zvýšit kybernetickou bezpečnost. Citací stanoviska na toto téma se dostáváme k poslednímu sledovanému tématu, které bylo hnutím SPD ve stanoviscích často akcentováno. Tím jsou sdělovací prostředky:

„SPD považuje za absolutně nepřijatelný názor místopředsedkyně ODS připouštějící zavedení faktické cenzury na sociálních sítích - podle vzoru Německa. Jde o součást nástupu totalitní podoby EU. Lidé v Evropě přestávají volit tak, jak jimi manipulují média. Proto nastupuje cenzura internetu a totalitní propaganda. SPD upozorňuje na fakt, že otázku svobody internetu pomalu opustila Pirátská strana. Piráti jsou dnes stranou faktické demontáže českého státu a nikoliv stranou bránící svobodu.“¹²⁶

Ke sdělovacím prostředkům má hnutí SPD specifický vztah. Všechna „Politická stanoviska SPD pro tento týden“ publikovaná na webových stránkách od 2. 3. 2017 do 2. 11. 2017 začínala větou, která tento specifický vztah vystihuje asi nejlépe: *„Vážení přátelé, toto jsou informace a stanoviska, ke kterým se prostřednictvím cenzurovaných médií nedostanete. Prosím sdílejte a posílejte dál!“* Podle SPD jsou média v České republice cenzurována, přičemž cenzura má podle SPD probíhat zejména ve veřejnoprávních médiích.¹²⁷ Cenzurovány jsou podle hnutí SPD možnosti prezentace samotného hnutí, ale i pohled na zahraniční politiku, jak sděluje toto stanovisko:

„Poslanec hnutí SPD Ing. Jaroslav Holík navštívil republiku Krym, která se na základě referenda mezi místními občany stala součástí Ruské federace. Návštěva proběhla na základě vzájemného pozvání, kde partnerem SPD byla ruská opoziční parlamentní strana Spravedlivé Rusko. Cílem návštěvy bylo seznámit se na místě se situací na Krymu, o které živě a neúplně informují mainstreamová média.“¹²⁸

¹²⁶ Politické usnesení SPD 06. 02. 2018. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 6. 2. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2901-politicke-usneseni-spd>

¹²⁷ OKAMURA, Tomio. Tomio Okamura: Česká televize podvádí diváky. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Novinky* [online]. 14. 10. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-ceska-televize-podvadi-divaky>

¹²⁸ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 28. 3. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1963-politicke-usneseni-spd>

4. Vztah zásad sociální nauky církve a stanovisek hnutí SPD

Předešlé kapitoly této práce představily jednotlivá témata vedoucí ke vzájemné konfrontaci. Nejprve se zaměříme na konkrétní srovnávání třech nejčastěji řešených politicko-společenských témat ve stanoviscích hnutí SPD a na základě této analýzy poté bilancujeme vztah jednotlivých zásad sociální nauky církve se stanovisky hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.

4.1. Evropská unie - subsidiarita nebo suverenita

Nejčastěji řešeným politicko-společenským tématem ve stanoviscích hnutí SPD je Evropská unie. Hnutí SPD je euroskeptickou stranou, podporuje myšlenku transformace EU na Unii evropských národů (U. E. N.). Tím má být zachován volný pohyb osob, služeb, zboží a kapitálu. Současně má U. E. N. přinést členským zemím právo na bezpečnost při zachování suverenity zemí národní identity.¹²⁹

Slovo „suverenita“ se objevuje ve velkém množství stanovisek hnutí SPD vůči Evropské unii. Zásadní omezení suverenity podle SPD přišlo s ratifikací Lisabonské smlouvy.¹³⁰ Suverenitu České republiky Evropská unie například upírá, když schválí obecně platnou směrnici, například o držení zbraní.¹³¹ Ztráta suverenity znamená podle hnutí SPD fungování státu „pod diktátem EU“.¹³²

Mohlo by se zdát, že o možnosti nezávisle rozhodovat pojednává jedna ze zásad sociální nauky církve – zásada subsidiarity. V ní je brán zřetel na stupňovité přidělení kompetencí tak, aby jednotlivé kompetence byly ve společnosti přeneseny vždy na co nejnižší možnou úroveň. Jednáním proti této zásadě je naopak jakákoliv centralizace rozhodovacích pravomocí v případech, kdy není nutná.

¹²⁹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 14. 1. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2868-politicke-usneseni-spd>

¹³⁰ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 29. 4. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2071-politicke-usneseni-spd>

¹³¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 22. 3. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1946-politicke-usneseni-spd>

¹³² Politické usnesení SPD 13. 03. 2018. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 13. 3. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/politicke-usneseni-spd-2967>

Oproti subsidiaritě je suverenita vlastností státu vyjadřující svrchovanost a nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci.¹³³ Kritickým pohledem je možné dojít k závěru, že v globalizovaném světě je existence státní suverenity možná jen s velkými obtížemi. Je tedy zcela zásadní, jakým způsobem je vykládán pojem „Suverenita České republiky“.

4.1.1. Suverenita České republiky

Suverenita České republiky je definována na začátku ústavy, tedy v čl. 1 a 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.

„Čl. 1 (1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

(2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Čl. 2 (1) Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. ...“

Je velmi zajímavé všimnout si, že závazky vyplývající z mezinárodního práva jsou v ústavě zmiňovány hned po boku suverenity (svrchovanosti). To naráží na myšlenku, že suverenita ve smyslu absolutní nezávislosti ČR není možná. Hnutí SPD říká, že jsme na základě Lisabonské smlouvy nuceni přebírat diktát Evropské unie do české legislativy. V kontextu s tím hnutí zmiňuje, že: *„Současná podoba evropské integrace vede k potlačení svobody a vzniku totalitního evropského superstátu.“*¹³⁴ Podřízení některých pravomocí orgánů České republiky je rovněž zmíněno v první hlavě ústavy.

„Čl. 10 Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Čl. 10a (1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.

(2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

Téma Lisabonské smlouvy ve vztahu k suverenitě České republiky řešil kromě SPD i Ústavní soud, který ve svém nálezu došel k odlišnému závěru. Rozhodl, že zkoumané

¹³³ ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*, s. 242.

¹³⁴ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 14. 11. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2743-politicke-usneseni-spd>

texty Lisabonské smlouvy nejsou v rozporu s ústavním pořádkem České republiky. Právě tento judikát Ústavního soudu¹³⁵ přináší zásadní argumenty, co znamená „suverenita“ dnes a proč jí nelze vyžadovat v čisté podobě, jak žádá například hnutí SPD:

„Z moderního ústavněprávního pohledu tedy nemusí svrchovanost (suverenita) znamenat pouze „nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci, a to jak navenek (v oblasti mezinárodních vztahů), tak i ve vnitřních věcech“ (Dušan Hendrych a kol., Právníkový slovník, C. H. Beck, 2. vydání 2003, str. 1007). Takto dnes již (pravděpodobně) není suverenita chápána v žádné tradiční demokratické zemi, a stricto sensu by pak nesplňoval znaky suverenity žádný stát včetně USA.“¹³⁶

Judikát také pojednává o tom, že mezinárodní spolupráce a koordinace národních politik je v podstatě nezbytným požadavkem zvládnutí globalizace světa: *„V globalizovaném světě dochází k přeskupování center moci i v závislosti na jiných faktorech než je pouze moc a vůle jednotlivých suverénních států.“¹³⁷* Judikát dále říká, že integrace může: *„[...] v konečném důsledku přinést ochranu a posílení suverenity členských států vůči vnějším, zejména geopolitickým a ekonomickým faktorům; to např. i vůči nově nastupujícím světovým velmocem, u nichž lze jen těžko odhadovat budoucí hodnotové priority, kterým budou ochotny budování nového řádu globalizovaného světa podřizovat.“¹³⁸*

Neméně důležitá je i zmínka Ústavního soudu o tom, že součástí suverenity je i možnost s ní dále nakládat: *„Může se jevit jako paradoxní, že klíčovým projevem svrchovanosti státu je i možnost se svou svrchovaností (její částí) dále nakládat, resp. určité kompetence dočasně či trvale postoupit.“¹³⁹* Zde můžeme najít symbolickou

¹³⁵ NÁLEZ Ústavního soudu: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 2008. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08>

¹³⁶ NÁLEZ Ústavního soudu: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 2008, odst. 107. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08>

¹³⁷ NÁLEZ Ústavního soudu: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 2008, odst. 101. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08>

¹³⁸ NÁLEZ Ústavního soudu: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 2008, odst. 102. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08>

¹³⁹ NÁLEZ Ústavního soudu: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 2008, odst. 108. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08>

analogii s lidskou svobodou k přijetí křesťanské víry, kdy člověk svobodně přijímá Krista a s ním i určité mantinely své svobody, která mu ale nadále zůstává.

Evropská unie dává členským státům závazek subsidiarity. Právě v něm jsou zachovány možnosti členských států participovat na Evropské unii.

4.1.2. Subsidiarita v rámci Evropské unie

„Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.“¹⁴⁰

„Každý občan má právo podílet se na demokratickém životě Unie. Rozhodnutí jsou přijímána co nejotevřeněji a co nejblíže občanům.“¹⁴¹

Zakotvení této zásady subsidiarity formulované Evropskou unií koresponduje i se sociální naukou církve. Sociální nauka církve navíc upřesňuje, že existují i okolnosti, které správně vedou stát (analogicky unii států) k dočasnému suplování procesů, které se v ideální situaci mají odehrávat na nižší úrovni.¹⁴²

Zásada subsidiarity se vztahuje na nevýlučné pravomoci EU. Vylučuje zásah Unie, pokud nějakou záležitost mohou účinně upravit členské státy na celostátní, regionální nebo místní úrovni. Unie je oprávněna k výkonu pravomoci, pokud členské státy nemohou uspokojivě dosáhnout cílů zamýšlené činnosti a pokud může mít opatření na unijní úrovni přidanou hodnotu.¹⁴³ Provádění zásady je ještě dále specifikováno v Protokolu (č. 2) o používání zásad subsidiarity a proporcionality. Zde citujeme články 2 a 6, které popisují zapojení jednotlivých států do tvorby evropské legislativy:

„2: Před předložením návrhu legislativního aktu vede Komise rozsáhlé konzultace. Tyto konzultace musí případně přihlížet k regionálnímu a místnímu rozměru zamýšlené

¹⁴⁰ *Smlouva o Evropské unii: Konsolidované znění.* In: . Maastricht, 1992, čl. 5 odst. 3. Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF

¹⁴¹ *Smlouva o Evropské unii: Konsolidované znění.* In: . Maastricht, 1992, čl. 10 odst. 3. Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF

¹⁴² KSNC 188

¹⁴³ PANIZZA, Roberta. Zásada subsidiarity. In: *Evropský parlament: Systém fungování Evropské unie* [online]. Brusel, 05/2018 [cit. 2018-05-30]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.2.2.html

činnosti. V mimořádně naléhavých případech Komise tyto konzultace nevede. Své rozhodnutí odůvodní v návrhu.¹⁴⁴

6: Ve lhůtě osmi týdnů ode dne postoupení návrhu legislativního aktu v úředních jazycích Unie může každý vnitrostátní parlament nebo kterákoli komora vnitrostátního parlamentu zaslat předsedům Evropského parlamentu, Rady a Komise odůvodněné stanovisko uvádějící, proč soudí, že dotyčný návrh není v souladu se zásadou subsidiarity. Je věcí vnitrostátního parlamentu nebo komory vnitrostátního parlamentu případně konzultovat regionální parlamenty, které mají normotvornou pravomoc. ...¹⁴⁵

Dohled nad prováděním zásady subsidiarity tedy mají nejen zástupci členského státu EU v Evropském parlamentu, ale rovněž komory vnitrostátních parlamentů. Pokud určitý návrh Evropské komise zpochybní vůči principu subsidiarity alespoň třetina parlamentů členských států EU, musí Evropská komise svůj návrh přezkoumat a rozhodnout, zda jej zachová, pozmění nebo stáhne. Tento mechanismus se nazývá „žlutá karta“.¹⁴⁶

Česká vláda žel na možnost „žluté karty“ někdy zapomíná. Například v případě zmiňované směrnice o regulaci zbraní řešila připomínky k legislativním změnám v rámci EU opožděně, prostřednictvím žaloby k Soudnímu dvoru Evropské unie.¹⁴⁷ Zamítavé stanovisko soudu pak přineslo i reakci hnutí SPD ve smyslu dalšího důkazu o diktatuře Evropské unie:

„Soudní dvůr EU zamítl návrh vlády ČR na pozastavení směrnice EU o regulaci držení zbraní. Zdůvodnění je jednoduché - směrnice EU již byla orgány EU schválena. Podle pravidel EU nám nezbyvá, než lidově řečeno „držet hubu“. Je nutné připomenout falešná prohlášení minulé vlády a především ministra Chovance, který ujišťoval, že věc vyřeší. Je to lež. Česká republika není suverénním státem a je pouhým vazalem pod diktátem EU. Musí přijímat rozhodnutí z Bruselu. Regulace držení zbraní je pouze na začátku. Je jisté, že bude realizován plán na odzbrojení občanů. Je jisté, že stejným

¹⁴⁴ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie: Protokol (č. 2) o používání zásad subsidiarity a proporcionality. In: . 12008M/PRO/02, čl. 2. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F02>

¹⁴⁵ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie: Protokol (č. 2) o používání zásad subsidiarity a proporcionality. In: . 12008M/PRO/02, čl. 6. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F02>

¹⁴⁶ BYDŽOVSKÁ, Marie. Hlavní změny ve fungování EU: Posílení národních parlamentů ve vztahu k EU. In: *Euroskop.cz: Fakta o EU* [online]. Vláda České republiky, 2018 [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

¹⁴⁷ VILÍMOVÁ, Tereza. Odzbrojení Češi? ‚Chovanec brečí, ale pozdě,‘ kritizuje opozice vládu. In: *Echo24.cz - Názorový deník* [online]. Praha: Echo Media, 13. 3. 2017 [cit. 2018-05-11]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wStuc/odzbrojeni-cesi-chovanec-bre-ci-ale-vozde-kritizuje-opozice-vladu>

*způsobem nám bude vnucena azylová legislativa EU. Pokud chceme tento záměr zastavit, je nutné změnit pravidla evropské integrace a obnovit právo České republiky na vlastní legislativu.*¹⁴⁸

Suverenita v pojetí SPD je nedosažitelným cílem. Je zřejmé, že Česká republika má možnosti podílet se i na politice Evropské unie a ovlivnit tak i požadavky, které na ní budou ze strany Evropské unie kladeny. Lisabonská smlouva není v rozporu s českým ústavním pořádkem. Co si však jeden členský stát unie složené z více než dvou desítek zemí dokáže vyjednat, je otázkou umění politického vyjednávání a přístupnosti kompromisům.

Nejen Evropská unie podle hnutí SPD ohrožuje suverenitu České republiky. Ve stanoviscích hnutí SPD jsou jako další faktor, který neprospívá státu zmiňovány „neziskové organizace“.¹⁴⁹ Právě ty přitom mohou být znakem fungujícího principu subsidiarity.

4.1.3. Neziskové organizace jako nositel subsidiarity

Jak bylo řečeno v úvodu této práce, proto, aby zásada subsidiarity fungovala, je potřeba umožnit společnosti participaci na kulturním, ekonomickém, společenském a politickém životě společnosti. Možnost aktivní účasti na životě v občanské společnosti je jedním ze znaků funkčnosti principu subsidiarity v daném státu.¹⁵⁰

Papež Jan Pavel II. varuje před specifickou podobou „sociálního státu“, který svými přímými zásahy ve jménu sociální spravedlnosti omezuje svobodu společnosti, která spíše než ve svobodě musí podléhat byrokratické logice státního zřízení.¹⁵¹

O přebujelosti byrokracie hovoří i hnutí SPD,¹⁵² současně ale hnutí ve svých stanoviscích jmenuje konkrétní skupiny obyvatel, které si zaslouží a které si nezaslouží pomoc: „*Hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura odmítá návrhy ministryně práce a sociálních věcí paní Markšové z ČSSD, která prosazuje zavedení povinnosti pro obce a města zajistit bydlení pro nepřizpůsobivé občany. Jde o další*

¹⁴⁸ Politické usnesení SPD 13. 03. 2018. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 13. 3. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/politicke-usneseni-spd-2967>

¹⁴⁹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 31. 1. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/politicka-usneseni-spd>

¹⁵⁰ KSNC 189

¹⁵¹ CA 48

¹⁵² Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1359-politicke-usneseni-spd>

pozitivní diskriminaci (tedy neoprávněné zvýhodňování) na úkor lidí, kteří pracují, pobírají nízkou mzdu a přemýšlí, z čeho zaplatí náklady na bydlení.“¹⁵³ Právě tím SPD splňuje kritéria toho, kdo ve jménu sociální spravedlnosti omezuje svobodu společnosti, protože zjevně předpokládá kategorizování lidí na „přízpůsobivé“ a „nepřízpůsobivé“. Hnutí v tomto postoji neobstojí před sociální naukou církve, která připomíná, že společné dobro neznamená dobro většiny, ale dobro, které prospěje skutečně všem, tedy i těm, které hnutí SPD nazývá „nepřízpůsobivými občany“.¹⁵⁴

Potřebnost neziskových organizací jakožto nositele subsidiarity vyplývá přímo z ústřední myšlenky této zásady. „Zdá se, že nouzi skutečně lépe zná (na rozdíl od státu – pozn. autora) a nakupené potřeby dokáže lépe uspokojovat ten, komu jsou nejbližší a kdo se stává bližním strádajících.“¹⁵⁵ Za takového bližního může být považován například zástupce neziskové organizace, který pečuje o uprchlíky. Vůči neziskovým organizacím chce hnutí SPD prosazovat hloubkový audit a zastavit financování takovým, které pomáhají uprchlíkům ze státních peněz.¹⁵⁶ Právě téma migrace je dalším z trojice nejvíce akcentovaných témat ve stanoviscích hnutí SPD.

4.2. Postoje SPD k migraci v konfrontaci se zásadami sociální nauky

Hnutí SPD vyjadřuje slovo „migrace“ často ve slovním spojení „nelegální migrace“. Tím má být zdůrazněno, že se migranti při vstupu do Evropské unie dopustili protiprávního jednání, kdy nedovoleně překročili hranici některého z členských států nebo Schengenského prostoru. Není od věci zmínit, že přinejmenším uprchlictví ze své podstaty nedovolené překročení hranice přímo předpokládá. Migranta hnutí SPD označuje jako „nezvaného hosta“¹⁵⁷ a obecně se ve svém programu zasazuje za silná protiimigrační opatření a nekompromisní trestání nedovoleného překročení hranic. Mnoho výzkumů prokazuje, že Češi patří v otázce migrace k nejrezervovanějším

¹⁵³ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 23. 11. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1502-politicke-usneseni-spd>

¹⁵⁴ KSNC 169

¹⁵⁵ CA 48

¹⁵⁶ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

¹⁵⁷ Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>

evropským národům.¹⁵⁸ Silně protiimigrační rétorika tedy může být i účinným lákadlem pro voliče hnutí SPD.

4.2.1. Katolická církev a migrace

Katolická církev se pravidelně věnuje tématu migrace. Papež tradičně vydává Poselství k světovému dni migrantů a uprchlíků.

Připomeňme, že všechny velké postavy Starého zákona byly nějakým způsobem migranti.¹⁵⁹ V této souvislosti upozorňuje Papež František¹⁶⁰ na starozákonní text: „*Bude-li přebývat s tebou ve vaší zemi někdo jako host, nebudete mu škodit. Ten kdo bude s vámi přebývat jako host, bude vám jako domorodec mezi vámi. Budeš ho milovat jako sebe samého, protože i vy jste byli hosty v zemi egyptské.*“ (Lv 19,33–34) Ochrana cizinců, kterou zmiňoval Starý zákon a z něho vycházející zákoníky, zřejmě neměla jinde ve starověkém světě Blízkého východu obdoby.¹⁶¹ Novozákonní pojetí mezilidských vztahů asi nejvýstižněji formuluje již citované Ježíšovo přikázání: „*Miluj bližního svého jako sám sebe!*“ (Mk 12,31)

Papež Jan Pavel II. v poselství ke světovému dni uprchlíků 2005¹⁶² uvedl: „*V našich společnostech postižených globálním fenoménem migrace je nutné hledat správnou rovnováhu mezi úctou k vlastní identitě a poznáním identity druhého. Je nutné uznat oprávněnou pluralitu kultur přítomných v zemi, pokud je slučitelná s ochranou řádu, na němž závisí sociální pokoj a svoboda obyvatel.*“ Ve stejném poselství sám poznamenává, že se nikdo nevyhne konfliktu identity, který vzniká při setkání osob odlišných kultur.

V poselství pro rok 2018 papež František připomněl, že společná odpověď křesťanů vůči migrantům by měla být: „*přijímat, chránit, podporovat a začleňovat.*“

Papež dále blíže zpřesnil významy jednotlivých slov: „*Přijímat znamená především nabízet migrantům a uprchlíkům širší možnosti bezpečného a legálního vstupu do cílových zemí. [...] Vhodným řešením nejsou kolektivní a svévolné deportace migrantů*

¹⁵⁸ LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANÍŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015, s. 314–319. ISBN 978-80-7330-280-1.

¹⁵⁹ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*, s. 36.

¹⁶⁰ *Poselství papeže Františka k Světovému dni migrantů a uprchlíků 2018* [online]. In: . Vatikán, 15. 8. 2017 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/170825poselstvi-papeze-frantiska-k-svetovemu-dni-migrantu-a-uprchliku-2018>

¹⁶¹ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*, s. 50.

¹⁶² *POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE JANA PAVLA II. K SVĚTOVÉMU DNI UPRCHLÍKŮ 2005* [online]. In: . Praha: Česká biskupská konference, 2005, [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/295_00295/98-uprchlici-2005.pdf

a uprchlíků, zvláště pokud mají být vráceni do zemí, které nemohou zaručit respektování důstojnosti a základních lidských práv.“ V souvislosti s přijímáním také papež František zdůraznil zásadu důstojnosti lidské osoby, která vždy zavazuje nadřazovat osobní bezpečnost bezpečnosti národní.

Výraz „chránit“ se soustřeďuje na celou řadu aktivit zaměřených na obranu práv a důstojnosti migrantů a uprchlíků, nezávisle na jejich migračním statutu. Ochrana začíná už v jejich vlasti a podle papeže spočívá v nabídce jistých a ověřených informací ještě před jejich odchodem a také v záchraně před praktikami ilegálního náboru. Ve vztahu k zemím, kam migranti doputují, pak papež zdůrazňuje potřebu zachování jejich důstojnosti a dopřání svobody těmto lidem. *„Jsou-li vhodně uznané a oceněné schopnosti a odbornosti migrantů, žadatelů o azyl a uprchlíků, mohou představovat skutečné zdroje pro společenství, která je přijímají.“*

„Podporovat znamená podstatně se nasazovat, aby všichni migranti a uprchlíci a také společenství, která je přijímají, se mohli rozvíjet ve všech lidských dimenzích podle vůle Stvořitele.“ Papež také pamatoval na rozvíjení umu a odbornosti, který si s sebou migranti přivezli. Vybídl proto k úsilí v podpoře sociálně-pracovního zapojení migrantů a uprchlíků.

Pod pojmem „začleňování“ papež František nemyslí na asimilaci, která by vedla k potlačení nebo zapomenutí své vlastní identity. Papež zdůraznil nezbytnost setkávání migrantů a domácích. Tento proces má být příležitostí pro mezikulturní obohacení, poznávání a přijímání hodnot od obyvatel země, ve které migrant pobývá.

4.2.2. Migrace a islám ve stanoviscích SPD

Konflikt identity bývá ústředním motivem mnoha stanovisek hnutí SPD věnujících se migraci. Příčinou tohoto konfliktu má být „muslimská víra“, tedy odlišnost náboženského vyznání migrantů přichozích do Evropy od většinového náboženství v Evropě (křesťanství). V písemných dokumentech hnutí se objevují zmínky o „řízené islamizaci Evropy“.¹⁶³ Zastávaným názorem SPD je tedy, že příchodem migrantů do Evropy, respektive zemí EU má dojít k postupnému odklonění občanů evropských zemí od křesťanského náboženství k islámu. Součástí tohoto pohledu je i postoj, že migrace muslimů do Evropy je proces řízený Evropskou unií, která na jejím základě chce ubírat suverenitu členským zemím. Je na místě poznamenat, že takový postoj

¹⁶³ Politický program SPD. *SPD - Svoboda a přímá demokracie* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

splňuje znaky konspirační teorie. Jejich základem totiž bývá manipulativní myšlenka, že naše životy ovládá někdo jiný, mocný, který k tomu má nějaký důvod, jako např. získat moc. Zdůvodnění tajných spiknutí nebývá založeno na relevantních podkladech, přičemž právě tak je tomu ve zmíněném názoru SPD o řízené islamizaci Evropy.¹⁶⁴

Hnutí SPD považuje islám za ideologii, nikoliv za náboženství. To zřejmě vychází z tvrzení autorky knihy *Proč nesmí islám do Česka*, Kláry Samkové, která migrační politiku komentuje takto: „*Jsmo v podstatě brzdění naší křesťanskou tolerancí. Stále si myslíme, že islám je náboženství, a tak pro něj uznáváme svobodu náboženského vyznání. Islám ale NENÍ primárně náboženství. Je to ideologie, které jde o uchopení moci.*“¹⁶⁵ Právě z důvodu, že islám je ideologií, která chce uchopit moc, usilují zástupci hnutí SPD o zákaz islámu v České republice.

Vláda ČR na své schůzi dne 17. 1. 2018 projednala a posoudila návrh změny trestního zákoníku předloženou zástupci hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. Pozměňovací návrh pracoval se změnou § 403 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně měla změna vypadat následovně (tučně vyznačeno)¹⁶⁶:

„§ 403

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka

*(1) Kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí **nebo ideologii**, které prokazatelně **směřuje směřují** k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*“¹⁶⁷

Argumentací hnutí SPD ve prospěch předkládané změny je zmíněný názor, že islám není náboženstvím, ale ideologií. Vláda návrhu vyslovila neutrální stanovisko. Současně vláda ve svém stanovisku upozornila:

„[...] stávající trestní zákoník nemá formální mezeru, která by bránila v postihu nežádoucí propagace či podpory ideologie směřující k potlačení práv a svobod člověka

¹⁶⁴ GREGOR, Miloš a Petra VEJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018, s. 49–52. ISBN 978-80-264-1805-4.

¹⁶⁵ SAMKOVÁ, Klára. *Proč islám nesmí do Česka*. Praha: Bondy, 2016, s. 94. ISBN 978-80-88073-13-0.

¹⁶⁶ Sněmovní tisk 39/0: Novela z. - trestní zákoník. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. Praha [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=39&CT1=0>

*nebo hlásající rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob. Taková jednání by totiž podle okolností mohla být stíhána například jako trestný čin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob podle § 355 trestního zákoníku nebo jako trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 trestního zákoníku. Lze také zdůraznit, že vytvoření, podpora nebo propagaci skupiny osob, které sdílejí totožnou ideologii a sdružují se s cílem omezovat lidská práva a svobody a nahradit demokratické zřízení jiným (trestný čin podle § 403 trestního zákoníku), je nutno vnímat jako závažnější hrozbu než individuální projevy pozitivního vztahu k takové ideologii.*¹⁶⁸

Názor, že islám je ideologií, je ukvapený, protože islám je především náboženstvím. Zatímco náboženství je politology definováno jako vztah člověka k tomu, co ho přesahuje,¹⁶⁹ ideologie je definována jako: soustava teoreticky zdůvodněných politických, právních, mravních, náboženských a filosofických názorů, idejí, postojů a podobně, souvisejících s podmínkami existence určité sociální skupiny.¹⁷⁰ Z definice lze vyzorovat, že ideologie je tvorba soustavy názorů až na základě teorie, kterou může poskytnout například náboženství. V případě islámu se ideologie založená na islámu nazývá „islamismus“. V případě islamismu není pochyb, že jde o nebezpečnou ideologii. Jeho nebezpečí spočívá ve vytváření politické iluze se smrtelnými efekty, které přináší těžké dopady pro svět i pro samotný islám.¹⁷¹ Islám a islamismus je však třeba rozlišovat.

Zákaz islámu je v českém právním systému nemožný. Česká republika přijala několik mezinárodních dohod zaručujících občanům základní svobody a lidská práva. Svoboda náboženství je ustavena v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, který je od roku 1976 zveřejněn ve sbírce zákonů jako vyhláška č. 120/1976 Sb. Z něj vyplývající občanská práva jsou dále zapracována v Listině základních práv a svobod, tj. v Usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

¹⁶⁸ Sněmovní tisk 39/0: Novela z. - trestní zákoník. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. Praha [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=39&CT1=0>

¹⁶⁹ ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*, s. 135.

¹⁷⁰ ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*, s. 83.

¹⁷¹ MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus: dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010, s. 9. Novověk. ISBN 978-80-200-1818-2.

č. 2/1993 Sb. Svobodu vyznání, dále v legislativě České republiky garantuje zákon č. 3/2002 Sb. Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech).

Zákaz islámu naráží ale nejen na neshody s legislativou České republiky, ale také na nesoulad se zásadou důstojnosti lidské osoby, která svobodu vyznání považuje za jedno ze základních lidských práv.

Při rozhodování v otázce migrace hnutí SPD upozorňuje opět na chybějící státní suverenitu, která byla postoupena Evropské unii: „*Členské země EU ztratily suverenitu i v tak zásadní otázce, jako je rozhodování o tom, kdo vstoupí a bude žít na jejich území.*“¹⁷²

Co znamená suverenita a jaký má význam z ústavně-právního hlediska, bylo zmíněno v předešlé kapitole této práce. V případě otázky regulace imigrace je státní suverenita omezena Úmluvou o právním postavení uprchlíků z 28. července 1951, tzv. Ženevskou konvencí. Ta definuje pojem „uprchlík“ a stanovuje povinnost poskytnout statut uprchlíka na základě kritérií popsanych v odstavci 2 článku 1 smlouvy.

Uprchlíkem je osoba, která: „*[...] v důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951, se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit. V případě osoby mající několik státních občanství, pojem "země jeho státního občanství" se týká všech zemí, jejichž je státním občanem; žádná osoba však nebude považována za zbavenou ochrany země své příslušnosti, pokud se bez závažného důvodu založeného na oprávněných obavách vzdala ochrany jedné ze zemí svého státního občanství.*“

¹⁷² Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2529-politicke-usneseni-spd>

Z citovaného odstavce je zřejmé, že ze závazku této smlouvy nevyplývá například přijetí jakéhokoliv válečného uprchlíka. To je upraveno až zákonem č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu. Ten stanovuje podmínky pro udělení azylu, nebo doplňkové ochrany. Důvody pro udělení azylu v České republice se v podstatě kryjí s podmínkami, kterými se člověk podle Ženevské konvence stává uprchlíkem. Podle § 14 zákona o azylu je možné udělit nad rámec podmínek v případě hodného zřetele azyl z humanitárního důvodu. Doplňková ochrana se podle § 14a zákona o azylu udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy, pokud by byl vrácen do státu svého posledního občanství, nebo trvalého bydliště. Za vážnou újmu se považuje uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení, vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. Úprava doplňkové ochrany je implementací směrnice Rady EU 2004/83/ES. Původně byl v ČR u těch, kteří nesplňovali podmínku udělení azylu, ale zároveň byla například jejich země ve válečném konfliktu využíván institut překážek vycestování.¹⁷³ Je tedy pravda, že české právo v oblasti řešení migrace doznalo vstupem ČR do EU jistých změn. Na druhou stranu se tyto změny netýkají rozhodování o tom, kdo vstoupí a bude žít na území České republiky, jak praví stanovisko SPD výše. Jak vyplývá z rozboru legislativy výše, určité závazky vůči uprchlíkům i migrantům Česká republika měla již před vstupem do Evropské unie v roce 2004.

Zpráva italského institutu pro mezinárodní politická studia (ISPI) uvádí, že nejednotné národní reakce značně narušují potenciál společného krizového řízení. Ve chvíli, kdy je jasné, že probíhající migrační krize je nadnárodním fenoménem, její řízení by mělo být společné.¹⁷⁴

„Hnutí SPD nepovažuje problém případné migrace „biblických rozměrů“ milionů Afričanů do Evropy, o kterém právě mluvil šéf Evropského parlamentu Antonio Tajani, za problém, který by měla řešit Česká republika. Hnutí SPD udělá vše proto, aby

¹⁷³ Doplňková ochrana – dobrý evropský úmysl, horší české provedení. In: *Migrace v ČR a zemích střední evropy* : *MigraceOnline.cz* [online]. Praha, 30. 3. 2007 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/doplňkova-ochrana-dobry-evropsky-umysl-horsi-ceske-provedeni>

¹⁷⁴ COLOMBO, Alessandro a Paolo MAGRI, ed. *The Age of Uncertainty: Global Scenarios and Italy*. Milano: Edizioni Epoké, 2017, s. 152. ISBN 978-88-99647-51-3.

na území České republiky nevstoupil ani jediný nelegální imigrant z Afriky. Česká republika nenesе žádnou vinu, ani odpovědnost za životní podmínky v afrických zemích. Tyto špatné životní podmínky jsou odpovědností a vinou občanů a vlád těchto zemí. Migrace z Afriky způsobí nevratná bezpečnostní a zdravotní rizika pro naše občany a sociální pnutí. Prioritou hnutí SPD je v první řadě zlepšování životních podmínek našich potřebných občanů, z nichž žijí 2 miliony na hranici či pod hranicí chudoby.¹⁷⁵

Citované stanovisko ukazuje nejen postoje hnutí SPD k migraci, ale také zahraničně-politickou strategii hnutí. Zahraniční politika je další z trojice nejakcentovanějších témat hnutí SPD.

4.3. Zahraniční politika SPD v konfrontaci se zásadami sociální nauky

Politiku cizích států komentuje hnutí SPD většinou v souvislosti s volebním výsledkem některé z partnerských stran v zahraničí, ve vztahu ke strategii obrany České republiky a k tématům jako terorismus nebo migrace. Heslem SPD je: „*Ani východ, ani západ, ale Česká republika!*“¹⁷⁶

Česká republika je podle SPD v současné době závislá na direktivách EU a USA.¹⁷⁷ Tím vyjadřuje hnutí své ambivalentní postoje k Evropské unii a Severoatlantické alianci. Hnutí prosazuje pevnější vazby zemí V4 a také novou platformu Unie evropských národů, která by měla nahradit EU. Aktivit v rámci NATO se podle SPD má Česká republika účastnit pouze pokud jim bude udělen mandát Rady bezpečnosti OSN.¹⁷⁸

Z hlediska zásad sociální nauky církve je zásadní postoj hnutí, k válečným konfliktům. Hnutí SPD požaduje ukončení zahraničních vojenských expedic armády ČR bez mandátu OSN. Od důsledků probíhajících konfliktů se pak hnutí distancuje: „*V SPD říkáme, že toto není náš boj. ČR nezpůsobila rozvraty oněch zemí ani je nikdy*

¹⁷⁵ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 11. 7. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2353-politicke-usneseni-spd>

¹⁷⁶ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

¹⁷⁷ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

¹⁷⁸ Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>

nekolonizovala, ale až bude nastolen mír, rádi pomůžeme s rekonstrukcí zničených zemí.“¹⁷⁹

Katolická sociální nauka se přitom v rámci zásady solidarity přiznává k odpovědnosti za stav světa. Solidarita je definována jako: „*Pevná a trvalá odhodlanost usilovat o společné blaho neboli dobro všech a jednoho každého, protože všichni jsme zodpovědni za všechny.*“¹⁸⁰ Tento princip je ze strany SPD popřen i slovy ve vztahu k africké migrační vlně: „*Česká republika nenese žádnou vinu, ani odpovědnost za životní podmínky v afrických zemích.*“¹⁸¹

Hnutí SPD se ve svých stanoviscích velmi vymezuje proti spolupráci České republiky se Spojenými státy americkými. Ačkoliv se SPD prezentuje hlavně nacionalisticky, vůči Ruské federaci není ve stanoviscích zdaleka tak kritické jako vůči USA.

Před soupeřením mocností „východu“ a „západu“ varuje papež Jan Pavel II., jeho varování směřuje zejména státům osvobozeným pádem železné opony.¹⁸² Situace soupeření mocností východu a západu podle něj brání v solidární spolupráci všech ve smyslu provádění zásady společného dobra.¹⁸³

Protipóly EU a USA ve vztahu k Ruské federaci jsou zřejmé ze stanoviska SPD, ve kterém jsou Evropská unie a USA prezentovány jako podporovatelé radikálního islámu, zatímco Rusko jako země, které bylo upřeno členství v radě OSN pro lidská práva (UNHRC).

*„Předsednictvo hnutí SPD – Tomio Okamura konstatuje, že nezvolení Ruska a zvolení Saúdské Arábie do rady OSN pro lidská práva je součástí politické podpory radikálnímu islámu ze strany současného vedení USA a EU. Režim v Saúdské Arábii je představitelem radikálního politického islámu neslučitelného s lidskými právy a demokracií. Hnutí SPD považuje tuto zahraniční politiku EU za odporující zájmům České republiky a českého národa a žádá referendum o vystoupení z EU.“*¹⁸⁴

¹⁷⁹ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

SRS 38

¹⁸¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 11. 7. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2353-politicke-usneseni-spd>

SRS 21

¹⁸³ SRS 22

¹⁸⁴ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 2. 11. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1423-politicke-usneseni-spd>

Na citovaném stanovisku ale nejsou ani tak zajímavé ony protipóly, jako fakt, že ve valném shromáždění OSN, kde jsou členové rady OSN pro lidská práva voleni, nehlasuje Evropská unie, ale jednotlivé členské státy OSN. Hlasování je tajné, tudíž nelze dokázat, podpořila-li některá členská země EU členství Ruska v tomto orgánu OSN. Za fabulaci lze označit tvrzení, že Rusko v Radě pro lidská práva nahradila Saúdská Arábie. Členské země jsou do této rady totiž voleny v rámci pěti regionů, Rusko zde patří mezi státy východní Evropy.¹⁸⁵ Namísto Ruska a Makedonie bylo za východní Evropu zvoleno Maďarsko a Chorvatsko.¹⁸⁶ Pro dokreslení tohoto tématu je zajímavé zmínit, že UNHRC v červnu 2018 opustily z vlastního rozhodnutí Spojené státy americké.¹⁸⁷

V oblasti zahraniční politiky může být z hlediska sociální nauky pozitivně hodnocen odpor hnutí SPD k válečným konfliktům, ke kterým nebyl dán mandát radou bezpečnosti OSN. Je ale otázkou, nejde-li ze strany SPD o pragmatismus, protože stálé členské státy rady bezpečnosti OSN mají právo veta, jehož v nejvyšším počtu využil Sovětský svaz a nástupnická Ruská federace¹⁸⁸, tedy státy, které nejsou členy aliance NATO, v jejímž rámci Česká republika vysílá vojáky na zahraniční výpravy. V jednoznačném rozporu se zásadami katolické sociální nauky je pak odmítavý přístup hnutí SPD vůči pomoci migrantům. Odhalením pozadí stanoviska SPD k nezvolení Ruska do rady OSN pro lidská práva se pak dostáváme k pozadí stanovisek hnutí, které je pro tuto práci možná důležitější, než by se zdálo. Znění stanovisek jsou totiž koncipována tak, aby kromě primárního sdělení obsahovala ještě další, „podprahový“ rozměr.

4.4. Manipulace ve stanoviscích SPD

V sociální psychologii a sociologii používáme termín manipulace tam, kde se setkáváme s překrucováním či falšováním fakt, „za účelem změny názoru či chování

¹⁸⁵ Current Membership of the Human Rights Council, 1 January - 31 December 2018 by regional groups. In: *United Nations Human Rights Council* [online]. c1996-2018 [cit. 2018-06-10]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/MembersByGroup.aspx>

¹⁸⁶ Rusko už nebude v Radě OSN pro lidská práva. Ohromující napomenutí, píše agentury. In: *IROZHLAS* [online]. Český rozhlas [cit. 2018-06-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-ze-sveta/rusko-uz-nejbude-v-rade-osn-pro-lidska-prava-ohromujici-napomenuti-pisi-agentury_1610290736

¹⁸⁷ President Donald J. Trump is Standing Up for Human Rights at the U.N. In: *White House* [online]. Washington: The United States Government, 2018 [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-standing-human-rights-u-n/>

¹⁸⁸ Security Council - Veto List. In: *Dag Hammarskjöld Library: United Nations* [online]. 1. 6. 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/veto>

cílové skupiny lidí. Ideálně tak, aniž by si toho dotyční všimli.“¹⁸⁹ Je vhodné dodat, že ideální je nejen, aby si manipulovaný nevšiml, že k manipulaci dochází, ale také aby manipulativní sdělení obsahovalo jakási zadní vrátka umožňující vyvrátit případné odhalení přítomnosti manipulace.

Zpozornět a pochybovat o objektivitě bychom měli ve chvíli, kdy je v textu prosazován autorův názor, kdy jsou hodnoceni aktéři, zdůrazňovány stereotypy ve společnosti, nebo se zde objevuje dělení na dobré a špatné. Dalším důvodem ke zbystření jsou fráze jako „*všichni dobře vědí*“ nebo „*každý se už někdy setkal*“.¹⁹⁰

Papež František v kontextu fenoménu dezinformačních zpráv, jejichž cílem většinou bývá právě manipulace publika, píše o manipulaci, které se dopustil had v biblickém příběhu o prvotním hříchu (Gn3,1).

„Prevence a identifikace mechanismů dezinformace vyžaduje také řádné a pozorné rozlišování. Je totiž třeba odmaskovat tak zvanou „logiku hada“, která je schopna se vždy zamaskovat a uštknout. Jde o strategii, kterou používá „nejzchátralejší had“, o kterém hovoří Kniha Genesis.“¹⁹¹

Aby manipulace docílily kýžené změny názoru, musí být jednoduše formulovány a neustále opakovány.¹⁹² Znamé přísloví, že „stokrát opakovaná lež se stává pravdou“, pojednává právě o principu zafixování informace díky jejímu opakování. Právě principu častého opakování si lze všimnout ve stanoviscích hnutí SPD, kdy je úvodního tématu stanoviska využito k opakování nějaké programové zásady hnutí, ať už s tématem v úvodu stanoviska souvisí více, či méně. K dobrému zakořenění manipulací jsou ve stanoviscích SPD využívány tři principy: princip svalování viny, princip nálepkování a princip práce s emocemi.

4.4.1. Princip svalování viny

„Stalo se módou obviňovat druhé z fašismu, neonacismu, měšťáctví. Ale právě takové obviňování – selekce a útoky zpochybňující osobní a morální úroveň jsou typické pro fašisty, nacisty a měšťáky.“¹⁹³

Svést vinu na druhého se nejspíš podařilo každému z nás. Asi každému je také příjemnější uvěřit tomu, že za své problémy nenese vinu on, ale někdo jiný.¹⁹⁴

¹⁸⁹ GREGOR, Miloš. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*, s. 60.

¹⁹⁰ GREGOR, Miloš. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*, s. 60.

¹⁹¹ *Poselství Svatého otce Františka k 52. Světovému dni sdělovacích prostředků* [online]. In: . Vatikán, 2018, 2018 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://www.proglas.cz/res/archive/320/067112.pdf?seek=1519850623>

¹⁹² GREGOR, Miloš. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*, s. 73.

¹⁹³ OKAMURA, Tomio. *Umění vládnout*. Praha: Fragment, 2011, s. 23. ISBN 978-80-253-1253-7.

Jednoduchý princip svalení viny na „obětního beránka“ bývá ještě umocněn tím, že „obětnímu beránkovi“ není dána možnost se bránit, tedy například pokud je prezentován pouze jednostranný postoj na věc. Pro dobré zakořenění kontextu je vhodné tento princip svalování viny často opakovat a kombinovat s nálepkováním a prací s emocemi.

„Zaměstnanci v České republice dosahují svou průměrnou mzdou 27% průměrné mzdy občanů Německé spolkové republiky. Jde o zjevné využívání České republiky jako zdroje levné pracovní síly. Tuto situaci lze změnit pouze vystoupením České republiky z Evropské unie.“¹⁹⁵

Jako příklad principu svalování viny můžeme uvést třeba tuto část stanoviska hnutí SPD, kde jsou nepřímo dány do souvislosti nízké mzdy v České republice a Evropská unie. Právě nepřímým spojením je umožněno každému čtenáři na základě vlastní dedukce propojit tyto dvě samostatně stojící témata. To je v souladu s ideálem manipulace, tedy jejího provedení takovým způsobem, aby si nikdo nevšiml, že se děje.

Zajímavý je nálezk, kdy stanovisko hnutí v usnesení ze dne 6. 3. 2018 svaluje vinu na „falešnou a zkorumpovanou politickou praxi“, která vyvolala nedůvěru lidí a o týden později, dne 13. 3. 2018 je pak dalším stanoviskem vina svalována na „vliv takzvaných neziskových organizací napojených na miliardáře George Sorose“, které organizují převrat. Obě citovaná stanoviska se týkají dění ve slovenské politice po vraždě investigativního reportéra Jána Kuciaka.

„Vražda slovenského novináře a jeho přítelkyně je brutálním zločinem. Hnutí SPD považuje za důležité profesionální a nestranné prošetření, které povede k odhalení pachatele a motivů vraždy. Současná politizace případu jasně ukazuje na znepokojení lidí nad slovenskou politikou a ukazuje také jasně cynické tendence tento kriminální čin politicky zneužít. Falešná a zkorumpovaná politická praxe vytvořila na Slovensku stav, kdy lidé nevěří v instituce státu a nevěří v práci orgánů policie.“¹⁹⁶

„Na Slovensku probíhá snaha o svržení vlády, zvolené v minulých volbách. K převratu byla využita vražda dvou lidí, kterou provází podivné okolnosti. Situace připomíná vraždu britské poslankyně, odpůrkyně Brexitu, několik dní před referendem.“

¹⁹⁴ GREGOR, Miloš. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*, s. 50.

¹⁹⁵ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 7. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/998-politicke-usneseni-spd>

¹⁹⁶ Politické usnesení SPD. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 6. 3. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2951-politicke-usneseni-spd>

*Slovenský premiér Fico hovoří zcela otevřeně o vlivu sítě takzvaných neziskových organizací napojených na miliardáře Sorose na organizování tohoto převratu. V podobném duchu hovoří i maďarský premiér Orbán.*¹⁹⁷

Bez zmínky nelze na tomto místě ponechat ani přirovnání situace k vraždě britské poslankyně Jo Cox. Tato žena byla skutečně zavražděna několik dní před referendem ohledně setrvání Velké Británie v Evropské unii. Stanovisko hovoří o podivných okolnostech na Slovensku, které připomínají scénář vraždy britské poslankyně. Zde hnutí ve svém stanovisku čtenářům předkládá konspirační teorii. Hnutí SPD myslí „podivnými okolnostmi“ zřejmě překroucená fakta, která se snažily šířit a prezentovat dezinformační webové stránky. Fakticky byla Jo Cox zavražděna mužem, který byl rasistou a příznivcem ukončení členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku v Evropské unii, od kterého si dotýčný sliboval i odchod přistěhovalců ze Spojeného království. Tento muž byl za svůj čin odsouzen k doživotnímu trestu.¹⁹⁸

4.4.2. Princip nálepkování

Druhým manipulativním principem, kterého hnutí SPD ve svých stanoviscích využívá, je nálepkování. Princip, respektive technika nálepkování, je založena na sociálním vlivu, který nemusí sloužit jen v oblasti politiky a už vůbec ne pouze pro vyvolání negativních emocí. Nálepka zahrnuje přisouzení rysu, postoje nebo přesvědčení člověku.¹⁹⁹ Principu nálepkování využívá v podstatě každý člověk ve své potřebě něco vysvětlit.

Sociologie rozeznává teorii nálepkování. Nálepka, kterou představuje většinou určitý přívlastek, může být nástrojem stigmatizace. Vrátil-li se například člověk z vězení, může obdržet nálepku „kriminálního“. S touto nálepkou pak obtížněji získává zaměstnání a současně roste pravděpodobnost, že potvrdí roli, do které ho ostatní staví, tedy zopakuje kriminální čin. Samotné rozhodnutí o tom, co znamená „kriminální“, je

¹⁹⁷ Politické usnesení SPD 13. 03. 2018. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 13. 3. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/politicke-usneseni-spd-2967>

¹⁹⁸ COBAIN, Ian, Nazia PARVEEN a Matthew TAYLOR. The slow-burning hatred that led Thomas Mair to murder Jo Cox. In: *The Guardian: UK news* [online]. Guardian News and Media, 2018, 26. 11. 2016 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/nov/23/thomas-mair-slow-burning-hatred-led-to-jo-cox-murder>

¹⁹⁹ GOLDSTEIN, Noah J., Steve J. MARTIN a Robert B. CIALDINI. *50 tajemství přesvědčování*. Brno: BizBooks, 2014, s. 66–68. ISBN 978-80-265-0259-3.

formulováno mocnými, kteří stanovují definice kriminality. Bez definice kriminality, jako něčeho nežádoucího by označení osoby za kriminálního nevzbuzovalo antipatie.²⁰⁰

Využití teorie nálepkování umí manipulativní princip, který je na něm založený. Ten funguje jako promyšlené, soustavné opakování kontextů substantiv a přívlastků (nálepek). Kontexty přitom nejsou automaticky dedukovatelné, ale díky soustavnému opakování substantiva ve spojení s nálepkou dochází k vytvoření ustálených slovních spojení. Skrze tato spojení je substantivu uměle (manipulativně) dávana určitá konotace.

A tak ve stanoviscích hnutí SPD nacházíme spojení jako „diktát EU“²⁰¹, „imigrační diktát EU“²⁰², „multikulturní totalita“²⁰³, „takzvané neziskové organizace“²⁰⁴, „cenzurovaná média“, nelze opomenout ani příklad pozitivních nálepek jako „švýcarský vzor“²⁰⁵ či „vlastenecké hnutí“²⁰⁶.

Vrcholný cíl principu nálepkování je dosažen, pokud se manipulátorovi podaří vyvolat žádanou emoci i bez explicitního použití nálepky coby spojení substantiva a přívlastku. Slova jako „imigranti“ nebo „Evropská unie“ pak u zmanipulovaných čtenářů vzbuzují negativní emoce sama o sobě.

4.4.3. Princip práce s emocemi

Na principu kontextů je podobně jako nálepkování založena práce s emocemi: „Jediná ochrana našich občanů před terorismem spočívá v zastavení nelegální imigrace a islamizace v ČR. Pokud provedeme tato zásadní opatření, nebudeme muset

²⁰⁰ HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. Praha: Karolinum Press, 2015, s. 112–113. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=2039873>.

²⁰¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 23. 1. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2881-politicke-usneseni-spd>

²⁰² Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 17. 1. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2874-politicke-usneseni-spd>

²⁰³ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 19. 12. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2830-politicke-usneseni-spd>

²⁰⁴ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 20. 9. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1253-politicke-usneseni-spd>

²⁰⁵ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 8. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1085-politicke-usneseni-spd>

²⁰⁶ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 3. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/595-politicke-usneseni-spd>

*posílat ozbrojené patroly hlídat ulice a zřizovat na ulicích zátarasy v době křesťanských svátků.*²⁰⁷

Jak sděluje citovaná část stanoviska, jediné co nám podle SPD zbývá na ochranu před terorem v ČR, je zastavení nelegální imigrace a islamizace v ČR. Islamizace a nelegální imigrace jsou ve stanovisku prezentovány jako jediná teroristická hrozba. Současně lze ze stanoviska vyčíst, že islamizace i nelegální imigrace v České republice již probíhají, proto je třeba se mít na pozoru. Stanovisko pak sděluje přidanou informaci, když vykresluje nevlídnou budoucnost České republiky v podobě nutnosti ozbrojenců v ulicích a stavby zátarasů v době křesťanských svátků.

Emocí, kterou má vyvolat výše citovaný úryvek, je strach. Právě vyvolávání obav u posluchače je nejčastější technikou manipulace, kterou nacházíme ve stanoviscích SPD.²⁰⁸

Emoce obecně ve společnosti hrají významnou roli. Existují dvě pravidla emocionality, která shrnují známé skutečnosti do podoby dvou generalizovaných tvrzení:

1. Čím více je sociální hnutí provázáno emocionální aktivitou účastníků, tím dalekosáhlejší a nebezpečnější účinky toto hnutí má.
2. Čím racionálněji (emocionálně prostěji) je určitá činnost vykonávána, tím efektivnější, ale také sociálně nebezpečnější důsledky může vyvolat.

První pravidlo vychází ze zkušenosti, že masová hnutí moderní doby provázená vzepětím emocí byla vždy následována masovými sociálními excesy. Druhé pravidlo odkazuje ke kalkulu modernity, kdy bývá vědomě vypuštěna emocionalita ve jménu efektivnější racionality, a to bez ohledu na to, k jakému cíli je aktivita zaměřena.²⁰⁹

Obě pravidla emocionality lze vztáhnout na problematiku této práce. Emocionální prostota se ve stanoviscích hnutí SPD objevuje ve vztahu k občanům žijícím ze sociálních dávek nebo k migrantům. Současně jsou stanoviska hnutí plná emocí, pokud je jejich cílem přesvědčit o správnosti té či oné teze, respektive o tragických

²⁰⁷ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 29. 4. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2071-politicke-usneseni-spd>

²⁰⁸ PECHOVÁ, Veronika. *Analýza přítomnosti manipulativních technik v materiálech politických stran Úsvit – Národní koalice a Svobody a přímé demokracie k tématu migrace*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Petra Vejvodová.

²⁰⁹ PETRUSEK, Miloslav. *Společnosti pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006, s. 255. ISBN 80-86429-63-6.

důsledcích toho nebo onoho kroku jiných subjektů. Právě v této selekci, která ovlivňuje emoce potencionálních voličů hnutí, lze spatřovat skrytou nebezpečnost.

Práce s emocemi je rovněž principem známým z běžného života. Například česká tradice u příležitosti svátku Svatého Mikuláše využívá principu práce s emocemi, jež má výchovný cíl. Svě „výchovné cíle“ mají ale také manipulátoři. Nemusí jít přitom pouze o negativní emoce, ale i o tendenci vyvolat například sounáležitost nebo radost.

Manipulativní přístup nepracuje pouze se strachem, ale často ho doprovází také vyvolávání závisti či nenávisti. Takovým příkladem může být stanovisko hnutí SPD, které bylo v této práci již citováno v souvislosti s principem svalování viny:

„Zaměstnanci v České republice dosahují svou průměrnou mzdou 27% průměrné mzdy občanů Německé spolkové republiky. Jde o zjevné využívání České republiky jako zdroje levné pracovní síly. Tuto situaci lze změnit pouze vystoupením České republiky z Evropské unie.“²¹⁰

K vyvolání emocí někdy může navíc posloužit i uměle vykonstruovaná kauza, jako v případě hrozby přenosu závažných nemocí:

„Vzhledem k situaci s nelegálními imigranty v Itálii hnutí SPD předpokládá další zvýšení pohybu nelegálních imigrantů po území Evropy a upozorňuje vládu České republiky na zvýšené biologické nebezpečí přenosu závažných nemocí, které nelegální imigranti s sebou přinášejí. Hnutí SPD vyzývá vládu České republiky, aby přijala opatření ke zvýšení biologické bezpečnosti a ochrany obyvatel ČR.“²¹¹

Tato hrozba byla vyvrácena na základě aktuálně platné azylové politiky ČR. Každý, kdo požádá o azyl, se musí podrobit lékařské prohlídce. Znění § 46 zákona č. 258/2000 Sb. O ochraně veřejného zdraví dále stanovuje povinnost očkování každého cizince, který je oprávněn pobývat na území ČR po dobu delší než 90 dnů. Před tímto očkováním je provedeno vyšetření stavu imunity.²¹² Vyjádření podobná tomu výše mohou přispívat k tomu, že strach z uprchlíků byl v roce 2015 v ČR největší ze všech

²¹⁰ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 7. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/998-politicke-usneseni-spd>

²¹¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 4. 7. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2331-politicke-usneseni-spd>

²¹² CEMPER, Jan. Hrozí v ČR nákaza od migrantů? Nejen SPD straší nesmysly. In: *Manipulátoři.cz* [online]. 18. 9. 2017 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://manipulatori.cz/hrozi-cr-nakaza-od-migrantu-nejen-spd-strasi-nesmysly/>

zemí EU.²¹³ Předpokladem manipulátora totiž je, že čtenář informace nebude ověřovat a vyvolané emoce v něm tak napomůžou lepšímu zakořenění jeho myšlenky.

4.4.4. Fabulace

Předpoklad, že čtenář neověřuje informace, je zásadní pro techniku fabulace. V praxi je princip fabulace realizován vymyšlením příběhu, tvorbou děje. Někdy je příběh vymyšlen zcela, jindy bývá založen na určitých reálných skutečnostech.²¹⁴

„*Pokud dnes roste podpora takzvaných extremistů, pak je to tím, že jako jedni z mála říkají nahlas to, co si většina z nás myslí.*“²¹⁵ Vymyšlený příběh v tomto citátu z knihy Tomia Okamury je zjevný. Jedná se o tvrzení, které nemá žádnou oporu, jde pouze o názor, který subjektivním způsobem vykresluje skutečnost. V souvislosti s citátem se nabízejí otázky: Říkají extremisté nahlas to, co si myslí většina, nebo to, čeho se mnoho lidí bojí? Říkají to extremisté, protože je to pravda, anebo fabulují s cílem získat podporu?

Analýza 27 facebookových příspěvků hnutí SPD v roce 2015 našla v textech fabulaci na 10 místech. Za fabulaci je v ní označen například příspěvek o tom, že vláda ČR podporuje příliv imigrantů do České republiky.²¹⁶ V písemných dokumentech hnutí SPD analyzovaných pro účely této práce lze fabulace rovněž nalézt: „*Více než sto obětí teroru za poslední dny bohužel potvrzuje výrok vyřčený prezidentem Zemanem, že dnes nemůžeme říct, že každý muslim je terorista, ale můžeme říct, že každý terorista je muslim.*“²¹⁷

V tomto případě se jedná o šíření převzaté fabulace. Vyvrátit tvrzení, že každý terorista je muslim, není složité. Například norský pachatel série teroristických útoků Anders Breivik²¹⁸ muslimem nebyl. Jedním z motivů jeho činů bylo, že všechny své

²¹³ Průzkum v EU: Největší obavy z imigrantů ze třetích zemí panují v Česku. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2018, 3. 8. 2015 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1558349-pruzkum-v-eu-nejvetsi-obavy-z-imigrantu-ze-tretich-zemi-panuji-v-cesku>

²¹⁴ GREGOR, Miloš. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*, s. 59.

²¹⁵ OKAMURA, Tomio. *Umění vládnout*. Praha: Fragment, 2011, s. 26. ISBN 978-80-253-1253-7.

²¹⁶ PECHOVÁ, Veronika. *Analýza přítomnosti manipulativních technik v materiálech politických stran Úsvit – Národní koalice a Svobody a přímé demokracie k tématu migrace*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Petra Vejvodová.

²¹⁷ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 14. 6. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/901-politicke-usneseni-spd>

²¹⁸ V roce 2017 přejmenován jako Fjotolf Hansen.

problémy a problémy světa připisoval muslimům.²¹⁹ Už tento jeden samotný příklad nemuslimského, respektive protimuslimského teroristy, vyvrací fabulaci Miloše Zemana, kterou hnutí SPD rozšířilo ve svém stanovisku.

Fabulace je v podstatě synonymem slova lež.²²⁰ Pro katolickou sociální nauku má zásadní význam život v pravdě. Soužití založené na pravdě je uspořádané, plodné a odpovídá lidské důstojnosti. Hledání pravdy musí být podporováno v každém prostředí a převážit nad každým pokusem relativizovat její nároky nebo ji zkreslit.²²¹ Zásada důstojnosti lidské osoby požaduje respekt pro kohokoliv. „*Lidská osoba nesmí být v žádném případě pojímána jako pouhý prostředek za účelem dosažení cílů...*“²²² Právě manipulace pokud je definována jako „překrucování nebo falšování fakt s cílem změnit názor či chování cílové skupiny bez povšimnutí“ odpovídá tendenci lidskou osobu jako pouhý prostředek za účelem dosažení cílů pojmout.

4.5. Vztah zásady důstojnosti lidské osoby a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

V předešlých podkapitolách jsme popsali vztah sociální nauky církve a třech nejvíce protežovaných témat ve stanoviscích hnutí SPD. Stěžejní pro tuto práci je samotné analyzování vztahu zásad sociální nauky církve a stanovisek hnutí SPD.

První z pěti zásad je Zásada důstojnosti lidské osoby. To je základní a nejvyšší zásada katolické sociální nauky, která chrání nedotknutelnou důstojnost lidské osoby. Tato důstojnost má počátek ve stvoření světa, kdy byl člověk stvořen jako obraz Boží. Tedy analogicky jako svobodný Bůh panuje nad světem a pečuje o něj, člověk ve své svobodě panuje nad planetou Zemí a má o ni pečovat.

Stvoření došlo naplnění vtělením Boha v člověka – Ježíše Krista, který se stal příkladem, který církev ukazuje lidem, aby na každého člověka pohlíželi jako na bratra, za kterého Ježíš zemřel.²²³ Sám Ježíš formuluje povinnost respektu k jiné lidské bytosti v přikázání: „Miluj bližního svého jako sebe samého.“ Znění tohoto přikázání nacházíme u všech čtyř biblických evangelistů. Podle této zásady mají být uspořádány

²¹⁹ GLASER, Milan. Massimo Introvigne o postavě norského atentátníka. In: *Rádio Vaticana* [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2018, 25. 7. 2011 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=14905>

²²⁰ GREGOR, Miloš. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*, s. 59.

²²¹ KSNC 198

²²² KSNC 133

²²³ KSNC 105

lidské vztahy ve shodě s všeobecnými zásadami vyplývajícími z dobového kontextu.²²⁴ Ve společnosti musí být brán ohled na každého jedince individuálně. Nikoliv ale individualisticky, nýbrž v sociálním kontextu.²²⁵ Důležitou hodnotu v provádění tohoto přikázání má láska. Svědectvím její přítomnosti je schopnost odpouštět, což je základ pro smíření.²²⁶ Evangelijní zvěst ruší starozákonní pravidlo „oko za oko, zub za zub“ (Ex 21,24). Ježíš jej nahrazuje láskou k bližnímu, když říká: „*Já však vám pravím, abyste se zlým nejednali jako on s vámi; ale kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou.*“ (Mt 5, 39)

Hnutí SPD upírá právo na náboženskou svobodu, kterým je podmíněna důstojnost lidské osoby, když deklaruje svůj zájem zakázat islám. Z pohledu hnutí SPD ale o upírání práva na náboženskou svobodu nelze hovořit, protože toto politické hnutí nepovažuje islám za náboženství. Islám je pro SPD ideologií. Hnutí pomíjí běžně užívané rozlišení na náboženství – islám a ideologii – islamismus. Samotné postavení islámu na úroveň ideologie přitom není možné, protože ideologie vzniká až jako druhotný efekt na základě přesvědčení vzniklého z teorie, kterou může poskytnout například náboženství.

Dalším zásadním tématem pro konfrontaci se Zásadou důstojnosti lidské osoby jsou postoje hnutí k migrantům.

„Hnutí SPD upozorňuje na výzvu italského ministra, který označil situaci v Itálii za kritickou, neboť tam denně v průměru přistává 3 500 nelegálních imigrantů a vyzval k jejich přijímání v dalších přístavech členských států EU. Hnutí SPD prosazuje jednoduché řešení, které spočívá v odvážení imigrantů zpět na pobřeží Severní Afriky. Je nutné zastavit činnost všech složek, které místo aby bránily Evropu před nelegální imigrací, tak imigraci naopak podporují, imigranty tak zvaně zachraňují a dopravují do Evropy. [...]“²²⁷

V citovaném stanovisku je prezentován pohled hnutí na situaci v Itálii, k jejímž břehům doplouvají po moři migranti. „Jednoduché řešení“ v podobě odvážení imigrantů stěží může být v souladu se zásadou důstojnosti lidské osoby. Samotná plavba po moři, kterou migranti absolvují, totiž probíhá za nedůstojných podmínek, které nelze

²²⁴ MM 220

²²⁵ SP 42

²²⁶ DM 14

²²⁷ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 4. 7. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2331-politicke-usneseni-spd>

prodlužovat. Doprava migrantů na břeh a jejich záchrana je naopak aplikací zásady důstojnosti lidské osoby. Že jde o „takzvané zachraňování“, tedy zachraňování s cílem dopravit do Evropy cizince, je pouze dalším místem, které ukazuje manipulativní charakter stanovisek hnutí SPD. Kategorický odpor k migrantům zastává hnutí SPD k jakýmkoliv migrantům, nehledě na motivy jejich útěku z domovského státu.

Katolická sociální nauka říká, že povinností lidské společnosti je uznávat lidská práva a mít je v úctě.²²⁸ Ke světovému dni uprchlíků 2005 prohlásil papež Jan Pavel II.: „Je nutné uznat oprávněnou pluralitu kultur přítomných v zemi, pokud je slučitelná s ochranou řádu, na němž závisí sociální pokoj a svoboda obyvatel.“²²⁹ Právě na této větě si můžeme ukázat situaci, kdy daný citát stojící sám o sobě zastane pozici „univerzální věty“ a nebude v rozporu s postojem SPD. V protiislámském názorovém proudu můžeme najít například tento postoj: „Základem islámu je nerovnost ve vztazích mezi muslimy a nemuslimy, takže celý koncept našeho evropského práva není aplikovatelný.“²³⁰ Přímou můžeme s Janem Pavlem II. konfrontovat tuto část stanoviska SPD: „Prosazujeme zákaz islámu v ČR jako ideologie neslučitelné se svobodou a demokracií.“²³¹ Z uvedeného je vidět, že cokoliv islámského podle hnutí SPD nelze sloučit s ochranou řádu, na němž závisí sociální pokoj a svoboda obyvatel. Papež Jan Pavel II. velmi pravděpodobně vycházel z jiného předpokladu. Pokud by se nad danou větou nevedla diskuze, mohli by zastánci názorového proudu Jana Pavla II. i zastánci názorového proudu hnutí SPD souhlasně pokývat hlavou. Právě v tu chvíli by pod rouškou univerzální věty vznikl základ vzájemného nepochopení. Že si zástupci každého z názorových proudů z dané věty vyvozují něco jiného, nemusí být okamžitě zřejmé. To dává možnost vzniknout klamnému dojmu vzájemné shody.

4.6. Vztah zásady společného dobra a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Společné dobro je možno chápat jako sociální a komunitní rozměr mravního dobra.²³² Ústředním motivem zásady společného dobra je sociální spravedlnost.²³³

²²⁸ PT 30

²²⁹ *POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE JANA PAVLA II. K SVĚTOVÉMU DNI UPRCHLÍKŮ 2005* [online]. In: . Praha: Česká biskupská konference, 2005, [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/295_00295/98-uprchlici-2005.pdf

²³⁰ SAMKOVÁ, Klára. *Proč islám nesmí do Česka*, s. 95.

²³¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 5. 9. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2514-politicke-usneseni-spd>

²³² KSNC 164

„Máme sociální program pro slušné lidi. Žádáme spravedlivou mzdu za práci a podmínky pro férové podnikání.“²³⁴ Požadavek spravedlivé mzdy za práci i podmínky pro férové podnikání jsou bezesporu v souladu s katolickou sociální naukou. Pohled SPD a katolické sociální nauky se ale opět může rozcházet ve vnímání pojmů: „spravedlivá mzda“ nebo „férové podnikání“. Další pojem, který si lze také vykládat různorodě jsou „slušní lidé“. V podání hnutí SPD bohužel první věta znamená: „Máme sociální program pouze pro některé.“ V jiných stanoviscích totiž hnutí prezentuje postoje jako: „musí skončit pracujícími lidmi dotovaný blahobyt takzvaných nepřizpůsobivých občanů“²³⁵ Nebo: „nelze připustit, aby v rámci sociálního bydlení stát vytvářel kapacity pro ubytování nelegálních imigrantů, nebo docházelo k pozitivní diskriminaci (neoprávněnému zvýhodňování) takzvaných nepřizpůsobivých občanů.“²³⁶

Takové postoje korelují s názorem Čechů, jejichž postoje jsou vůči menšinám²³⁷ přísnější než ostatní.²³⁸ Vymezení vůči menšinám nebo cizincům a využití hlasu většiny jsou znakem přítomnosti populismu ve stanoviscích SPD. Populistické pojmání ideálů také přináší obtíž ve formě střetu individuální a sociální etiky. Politické hnutí by totiž z principu mělo používat kategorie etického posouzení „spravedlivé/nespravedlivé“, zatímco řadovým občanům, o které je populistická politika opřena, nejde o komplexní řešení, ale o individuální etické posuzování „dobré/špatné“.²³⁹

V souvislosti s „nepřizpůsobivými občany“ také hnutí skloňuje pojem „pozitivní diskriminace“. „Odmítáme pozitivní diskriminaci a preferenci občanů na základě rasy, etnika nebo náboženství.“²⁴⁰ Pozitivní diskriminace má sloužit k potlačení diskriminace

²³³ QA 58

²³⁴ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2529-politicke-usneseni-spd>

²³⁵ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 20. 9. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1253-politicke-usneseni-spd>

²³⁶ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 8. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1085-politicke-usneseni-spd>

²³⁷ Výraz „nepřizpůsobivý občan“ je v hovorové češtině často používán jako synonymum pro romskou menšinu.

²³⁸ LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*, s. 116–119.

²³⁹ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, s. 9–13. ISBN 80-7325-030-6.

²⁴⁰ Politický program SPD. *SPD - Svoboda a přímá demokracie* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

negativní a po dosažení svého účelu má být ukončena.²⁴¹ Některá zdánlivě nespravedlivá opatření tudíž mohou být cestou k sociální spravedlnosti. Menšiny navíc podle sociologického průzkumu čelí v České republice diskriminaci v okamžicích, kdy hledají práci nebo bydlení.²⁴² „*Spravedlnost a slušnost mohou však někdy žádat, aby státníci měli větší ohled na občany nižších vrstev, protože ti jsou méně s to uplatňovat svá práva a sledovat své oprávněné zájmy.*“²⁴³ Takto popisuje prospěšnost „pozitivní diskriminace“ papež Jan XXIII., když se odvolává na svého předchůdce papeže Lva XIII.

Zásada společného dobra také odporuje myšlence národní suverenity, kterou hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura pravidelně akcentuje. Má-li být dobro společné, musí země přestat s obhajobou partikulárních zájmů.

Politika SPD zdůrazňuje nezávislost a dosahování cílů v rámci svrchované České republiky. Současně má hnutí v plánu vyloučit ze sociálního systému určité skupiny lidí. Zásada společného dobra závisí na vzájemně koordinovaném postupu všech pro všechny, s vidinou společného cíle – dobra. Soulad mezi stanovisky hnutí SPD a touto zásadou tedy nelze najít. Naopak lze říci, že se jedná o protichůdné proudy.

4.7. Vztah zásady univerzálního určení statků a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Dostupnost statků každému člověku tak, jak je nezbytné pro jeho plný rozvoj, církev považuje za naprosto primární nutnost.²⁴⁴ Politické postoje hnutí SPD vůči menšinám prezentované v předešlém odstavci jsou v rozporu i se zásadou univerzálního určení statků. Vyčleněním určité sociální skupiny ze sociálního programu totiž nelze dostupnost statků každému člověku zaručit.

I přesto, že celkový soulad mezi zásadou univerzálních určení statků a stanovisky SPD nelze najít, můžeme najít dílčí rysy, kde se hnutí SPD provádění zásady blíží. Tato zásada mimo jiné pojednává o komparativních výhodách a mezinárodních vztazích, kdy by si národy měly vzájemně napomáhat, aby se rozdíly vyrovnávaly.²⁴⁵ Hnutí SPD se vyjadřuje například proti nerovnostem, kdy je Česká republika využívána jako země

²⁴¹ *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy.* Praha: Multikulturální centrum Praha, 2006, s. 12. ISBN 80-239-7825.x.

²⁴² LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*, s. 116–119.

²⁴³ PT 56

²⁴⁴ KSNC 172

²⁴⁵ KSNC 179

s levnou pracovní silou.²⁴⁶ Při prezentaci tématu odlišných příjmů občanů České republiky oproti Německu²⁴⁷ využívá SPD rétoriky vyvolávající závistivé a nenávislné emoce, tedy emoce kolidující s katolickou sociální naukou.

Zásada univerzálního určení statků bere také zvláštní zřetel na chudé a potřebné. Lidé mají pamatovat na osoby žijící na okraji společnosti: hladovějící žebráky, bezdomovce, lidi bez lékařské péče a osoby bez naděje na lepší budoucnost.²⁴⁸ Jakým způsobem míní SPD řešit bezdomovectví či drogovou závislost jako sociální problém, ve zkoumaných stanoviscích nenajdeme.

4.8. Vztah zásady subsidiarity a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Zásada subsidiarity, tedy princip stupňovitěho přidělení kompetencí ve společnosti vždy, co nejnižší je to možné, odmítá jakoukoliv centralizaci rozhodovacích pravomocí, pokud není žádoucí. Hnutí SPD se velmi často ohrazuje proti podmínkám Evropské unie, které Česká republika musí aplikovat ve svém právním řádu. V té souvislosti stanoviska hnutí hovoří o ztrátě suverenity České republiky. To by se zdánlivě mohlo jevit jako obhajoba této zásady ze strany hnutí. Jak ale bylo popsáno v odstavci 4.1 této práce, suverenita a subsidiarita jsou dvě rozdílné věci a zásada subsidiarity je také jedním ze základních principů, na kterých stojí Evropská unie. Pokud bychom rozebrali větu: „Zásada odmítá jakoukoliv centralizaci rozhodovacích pravomocí v případech, kdy není nutná...“ zjistíme, že právě dovětek „kdy není nutná“ je příčinou rozchodu postojů hnutí SPD a katolické sociální nauky. Členské státy totiž mají zásadní vliv na výběr témat, která Evropská unie projednává ve smyslu sjednocení práva. Obdobně pak členské státy mohou i ovlivnit samotný proces tvorby evropské legislativy. Předpoklad, že Česká republika bude mít sama o sobě právo vetovat cokoli, je v uskupení více než dvou desítek států lichá. Na druhou stranu se mohou zástupci České republiky chovat obdobně jako v případě parlamentu, kde většinou rovněž nerozhoduje pouze jeden politický subjekt, ale koalice založená na kompromisech. Tím se dotýkáme problematické myšlenky národní suverenity. Její problém můžeme shrnout ve dvou faktorech. Prvním je samotná definice slova „suverenita“, kterou hnutí SPD

²⁴⁶ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 25. 7. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2425-politicke-usneseni-spd>

²⁴⁷ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 9. 7. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/998-politicke-usneseni-spd>

²⁴⁸ SRS 42

vnímá poněkud jinak, než je v globalizovaném světě možné (viz odstavec 4.1.1 této práce). Druhým faktorem je rozpor mezi suverenitou a společným dobrem. Pro aplikaci zásady společného dobra totiž nemůže země jednat suverénně a obhajovat partikulární zájmy. Křesťané se navíc nemohou ztotožnit s pojetím suverenity jako nekonečné svobody, když vyznávají, že nade vši svrchovanost (suverenitu) je svrchovanost Boží. Suverenita je určitým výrazem individualismu. Kompendium sociální nauky církve praví, že pokud je svoboda vykládána individualisticky, jedná se o svévoli.²⁴⁹ Tím se dostáváme i k samotné potřebě posoudit význam, který dává hnutí SPD pojmu „svoboda“.

Katolická sociální nauka říká, že „se zásadou subsidiarity jsou v rozporu různé podoby centralizace, byrokratizace, přebujelého zasahování státu, neoprávněné a přemrštěné přítomnosti státu a veřejných mechanismů.“²⁵⁰ Hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura ovšem slibuje: „V neposlední řadě budeme oponenti politického diktátu EU a neuvěřitelné byrokracie, která bují na všech místech na úkor smysluplné práce pro naše občany.“²⁵¹ V odmítání byrokracie se sice postoj hnutí SPD shoduje s katolickou sociální naukou, avšak jak se píše v citaci uvozující tento odstavec, v rozporu se zásadou subsidiarity jsou i různé podoby přebujelého zasahování státu. Pojetí sociální politiky SPD, která má, vzhledem k tomu jak je formulována, zřejmě za cíl stanovit měřítko „slušného občana“, znaky přebujelého zasahování státu vykazuje.

Zásada subsidiarity předpokládá živou občanskou společnost, která bude participovat na fungování státu. Péči o bližní tak mohou v participující společnosti zajistit neziskové organizace. Vůči nim chce hnutí SPD prosazovat hloubkový audit. Takovým neziskovým organizacím, které pomáhají uprchlíkům ze státních peněz, chce SPD zastavit financování.²⁵²

Podmínkám zásady subsidiarity také nevyhoví přímá demokracie. Obtíž mezi zásadou subsidiarity a přímou demokracií nehledejme ani tak v možnosti přímé volby určitých politických reprezentantů, ale v oblasti obecných referend, které mají občanům dát možnost hlasovat o veřejných záležitostech. Toto typicky populistické opatření jde

²⁴⁹ KSNC 199

²⁵⁰ KSNC 187

²⁵¹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/1359-politicke-usneseni-spd>

²⁵² Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

proti zásadě subsidiarity, protože model obecných referend je v rozporu se stupňovitým přidělením kompetencí ve společnosti a prakticky předává veškerou moc řadovým občanům.

Určité pojitko postojů hnutí SPD a katolické sociální nauky lze najít v případě podpory menších a středních podnikatelů.^{253; 254} Celkově ale nelze říci, že by hnutí SPD prosazovalo subsidiaritu.

4.9. Vztah zásady solidarity a stanovisek hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Zásada solidarity prostupuje všemi zásadami výše. Jejím ústředním motivem je, že jsme „všichni zodpovědní za všechny“.²⁵⁵ To platí obzvláště v moderním globalizovaném světě. Příkladem solidárního jednání je podle katolického jednání Ježíš Kristus a jeho služba bližnímu.

Program obhajovaný hnutím SPD je v naprostém rozporu se zásadou solidarity. Solidarita ve smyslu katolické sociální nauky nemá být jen vyjádřením soucitu, ale také aktivitou ve smyslu legislativních změn a úpravy právních systémů.²⁵⁶ Této zásadě odporuje většina kolizních míst stanovisek hnutí SPD a zásad katolické sociální nauky, jmenovaných v předcházejících kapitolách. Dalším příkladem, kde se zásada solidarity a stanoviska hnutí SPD míjí, může být např. odsuzování některých solidárních akcí na podporu lidských práv ve světě, například vyvěšování vlajek Tibetu.²⁵⁷

Postoje jako: „*Česká republika nenese žádnou vinu, ani odpovědnost za životní podmínky v afrických zemích.*“ nebo „*není naší povinností otevřít dveře každému, kdo si řekne, že se u nás usadí, ale že pobyt v našem domově je pro cizince privilegiem...*“²⁵⁸ jsou v naprostém rozporu se zásadou solidarity. V ekonomicky provázaném světě se jen těžko lze zříci zodpovědnosti za životní podmínky tam, kde vznikají komodity dovážené i na český trh.

Hnutí SPD lze přiznat solidární jednání ve vztahu k určitým skupinám lidí, například vůči rodinám s dětmi. Problém nesouladu jejich stanovisek se zásadou solidarity je

²⁵³ MM 84

²⁵⁴ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 19. 4. 2016 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/705-politicke-usneseni-spd>

²⁵⁵ KSNC 193

²⁵⁶ KSNC 193

²⁵⁷ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

²⁵⁸ Politický program SPD. *SPD - Svoboda a přímá demokracie* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program>

v tom, že i tato zásada má v církvi, podobně jako další zásady, globální a univerzální společenskou platnost. Nevztahuje se tedy pouze na vybrané skupiny lidí.

4.10. Shrnutí analýzy v kontextu hodnot pravdy, svobody, spravedlnosti a lásky

Zásady katolické sociální nauky předpokládají obecnou platnost. Je v nich kladen důraz na lidskou rovnost ve smyslu rovnosti takové, aby mohla každá osoba dosáhnout svého plného rozvoje. Hnutí SPD se netají tím, že rozděluje společnost na „slušné lidi“ a „nepřízpůsobivé“ občany a podle tohoto dělení míní poskytovat i státní podporu pouze některým sociálním skupinám. Aplikace principů sociální nauky církve v oblasti politického jednání však takovému přístupu odporuje: církev si je vědoma sociálních rozdílů, avšak nabízí pomocnou ruku každému bez výjimky, protože to vyžaduje křesťanské pojetí spravedlnosti, která vychází vstříc i tomu, kdo „zhřešil“. Biblické podobenství o marnotratném synu počítá s tím, že Boží milosrdenství bez hranic nečeká na „odměnu“ v podobě nápravy a může vyvolat v posluchači dojem nespravedlivého jednání ze strany Boha, který porušil zásadu retribuice, tj. odplaty za společensky nesprávné chování.

„Tolik let už ti sloužím a nikdy jsem neporušil žádný tvůj příkaz; a mně jsi nikdy nedal ani kůzle, abych se poveselil se svými přáteli. Ale když přišel tenhle tvůj syn, který s děvkami prohýřil tvé jmění, dal jsi pro něho zabít vykrmené tele.“ (L 15,29–30)

Je jistě možné se domnívat, že hnutí SPD je citlivé vůči této domnělé nespravedlnosti, a proto má potřebu rozlišit „slušné“ a „nepřízpůsobivé“ občany.

Pokud ale hnutí SPD považuje křesťanství za jeden z kořenů evropské kultury,²⁵⁹ kterou se zavazuje bránit, musí jej přijímat i s tímto jevem milosrdenství, který protimuslimská aktivistka Klára Samková nazvala „brzdou křesťanské tolerance“.²⁶⁰

Hnutí SPD bojuje za suverenitu České republiky. Suverenita má České republice navrátit onu svobodu, o kterou podle SPD Česká republika přišla. Propojení suverenity a svobody evokuje touhu po absolutní nezávislosti a individualitě ČR. Oproti tomu katolická sociální nauka říká, že *„není přípustné, aby se význam svobody zužoval a aby svoboda byla nahlížena z čistě individualistického hlediska, což by ji redukovalo na nekontrolované a svévolné uplatňování vlastní osobní autonomie. Svoboda se rozhodně*

²⁵⁹ Politická stanoviska SPD pro tento týden. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 14. 11. 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2743-politicke-usneseni-spd>

²⁶⁰ SAMKOVÁ, Klára. *Proč islám nesmí do Česka*, s. 94.

*neuskutečňuje jako naprostá samovláda lidského já a mimo vztahy k ostatním.*²⁶¹
Stručně shrnuto sociální nauka zdůrazňuje, že jakákoliv svoboda má hranice.

Ve světě plném globálních vazeb nelze být nekonečně svobodný. Pojetí svobody jako jakési možnosti nekonečného individualismu je lákavé, prakticky je ale nemožné. Svoboda není totéž, co nekonečno, je podmíněna bytím, ve kterém existuje a které je pro ni hranicí a možností zároveň.²⁶² V pojetí katolické sociální nauky musí být svoboda chápána vždy již společně s ostatními hodnotami, pravdou, spravedlností a láskou.²⁶³

Téma spravedlnosti a jeho problematické uchopení v postojích SPD bylo již v této kapitole zmíněno. Selektivnost, která se týká toho, koho je hnutí SPD ochotno považovat za „bližního“, spočívá v nedostatku lásky k bližnímu, skrze kterou může dojít k odpuštění. Odpuštění je svědectvím o přítomnosti lásky, která je silnější než hřích.²⁶⁴

Z analýzy stanovisek hnutí SPD vyplývá, že SPD se dostává do rozporu především s hodnotou pravdy, a to všude tam, kde lze v jednotlivých výrociích vysledovat přítomnost manipulativních principů. Paradoxní je situace, že samo hnutí SPD hojně používá termíny jako manipulace nebo propaganda.²⁶⁵ V jeho stanoviscích se například dočítáme, že EU se stala zdrojem manipulace, cenzury a vydírání,²⁶⁶ že 5,7 % rozpočtu Unie jde na její správu, tedy na byrokracii a propagandu.²⁶⁷ Současně je to právě hnutí SPD, které těchto praktik využívá. Etičnost principu svalování viny, nálepkování nebo práce se strachem, nechme stranou, když fabulace, rovněž přítomné ve stanoviscích hnutí, lze označit za lež. „*Pravá svoboda existuje jenom tam, kde jsou vzájemné vztahy mezi osobami, které se řídí pravdou a spravedlností*“²⁶⁸ Absolutizace hodnoty svobody v hnutí SPD stojí tedy v přímém rozporu s hodnotou pravdy a spravedlnosti, o nichž pojednává sociální nauka katolické církve. Odmítání „nepřizpůsobivých občanů“ je

²⁶¹ KSNC 199

²⁶² VS 86

²⁶³ ŠTICA, Petr. Lidská práva a sociální učení církve. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 2013, 3(2), 11-34. ISSN 1804-5588.

²⁶⁴ DM 14

²⁶⁵ Politické usnesení SPD 06. 02. 2018. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Aktuální stanoviska SPD* [online]. 6. 2. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/2901-politicke-usneseni-spd>

²⁶⁶ Zahraniční politika. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>

²⁶⁷ Česká republika – náš bezpečný domov, naše úspěšná budoucnost. In: *SPD - Svoboda a přímá demokracie: Program* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/ceska-republika-nas-bezpecny-domov-nase-uspesna-budoucnost.pdf>

²⁶⁸ KSNC 199

totiž protikladem zásady sociální spravedlnosti, právě tak, jako je fabulace a lež protikladem pravdy, o kterou usiluje sociální nauka církve.

Závěr

Hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura se mimo jiné definuje jako politické hnutí s hluboce demokratickým programem, které se hlásí k antickým, křesťanským a židovským kořenům naší kultury. Při čtení takto formulovaného sebeurčení politického hnutí se nabízí otázka, mají-li ti, kteří sousloví „křesťanské hodnoty“ skloňují, vůbec ponětí, na čem spočívá křesťanské sociální učení.

Pokusím se tedy nyní formulovat odpověď na úvodní otázku po tom, zda jsou publikované dokumenty hnutí SPD v souladu se zásadami sociální nauky církve, jakožto s hlavními principy sociální nauky největší křesťanské církve působící v České republice.

Z analýzy, která je předmětem této práce, vyplývá, že ačkoliv se hnutí SPD hlásí ke „křesťanským hodnotám“, stanoviska hnutí k jednotlivým politicko-společenským tématům nejsou v souladu se zásadami sociální nauky církve. Nacházíme jistě některé dílčí shody na obecné rovině nebo v univerzálních větách, ale následný výklad se od katolické sociální nauky zcela zásadně odlišuje. Přítomnost těchto dílčích shod pak pomáhá objasnit, jak je možné, že přední představitel katolické církve²⁶⁹ veřejně ocenil postoje hnutí SPD.²⁷⁰

Katolická sociální nauka v souvislosti s formulovanými zásadami definuje základní hodnoty společenského života. Kompendium sociální nauky církve, které bylo pramenem této práce, jmenuje konkrétně hodnoty pravdy, svobody, spravedlnosti a lásky. I s těmito hodnotami je politika hnutí SPD v rozporu.

Do rozporu s hodnotou spravedlnosti se hnutí SPD dostalo kvůli svému pojetí této hodnoty. Katolická sociální nauka říká, že pravým rozvinutím obecné spravedlnosti je sociální spravedlnost. Dosahování sociální spravedlnosti je průvodním znakem provádění zásady solidarity a klíčovým předpokladem pro uskutečňování zásady společného dobra. Spravedlnost nezahrnuje satisfakci, nýbrž spočívá ve vytrvalé a pevné vůli dávat Bohu a bližnímu to, co jim patří. Na principu lásky k bližnímu je postavena i zásada univerzálního určení statků. Ježíš praví „Miluj bližního svého jako sám sebe!“, tedy učí, aby každý člověk dopřával druhému stejnou lásku, jako dává sám

²⁶⁹ Například pražský arcibiskup.

²⁷⁰ Duka slavil narozeniny v Polné. Při besedě ocenil postoje poslanců SPD ke sňatkům homosexuálů. In: *Christnet.eu: Zpravodajství* [online]. 2018, 3. 5. 2018 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: http://www.christnet.eu/zpravy/29097/duka_slavil_narozneniny_v_polne_pri_besede_ocenil_postoje_poslancu_spd_ke_snatkum_homosexualu.url

sobě. Křesťanská spravedlnost nemůže fungovat bez podpory lásky. Svědectvím lásky je schopnost odpuštění, nikoliv touha po zadostiučinění.

Při analyzování stanovisek hnutí SPD a jejich následné komparaci byla zjištěna přítomnost lživých formulací – fabulací. Sociální nauka církve stanovuje povinnost trvalého směřování k pravdě. Manipulativními tvrzeními a fabulacemi jde hnutí SPD naprosto proti tomuto směřování. Politika hnutí SPD zahrnuje rozpory s hodnotami pravdy, spravedlnosti a lásky. Poslední hodnotou, která nebyla zmíněna, je svoboda. Předpoklad její existence je podle katolické sociální nauky podmíněn přítomností ostatních jmenovaných hodnot. Pro další zkoumání hodnotového založení hnutí SPD považují za přínosné hledat odpověď na otázku, co si pod slovem „svoboda“ představuje hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.

Soulad stanovisek hnutí SPD s hodnotami v pojetí katolické sociální nauky nebyl nalezen. Stejně tak byl již v této kapitole popsán nesoulad stanovisek hnutí SPD s uskutečňováním zásady solidarity, zásady společného dobra a zásady univerzálního určení statků. Také zbývající dvě zásady jsou v zásadním rozporu se stanovisky prezentovanými hnutím SPD. Rozpor idejí hnutí SPD a zásady subsidiarity je zřejmý již ve stěžejním programovém cíli hnutí, totiž v přímé demokracii. Ta nepředpokládá stupňovité přidělení kompetencí, ale upřednostňuje rozhodnutí lidu. Tím ale také předpokládá rozhodnutí většiny, tedy vítězství dobra většiny, které nemusí vždy odpovídat dobru společnému, které pamatuje i na situaci menšin. Právě postojem k menšinám a pojmáním pomoci migrujícím cizincům hnutí SPD odporuje tezí formulovaným zásadou důstojnosti lidské osoby.

Ačkoliv byl touto prací doložen nesoulad stanovisek hnutí SPD se zásadami katolické sociální nauky, může zůstat otázkou, proč tolik lidí spojení mezi hnutím SPD a křesťanstvím nalézají? Jedním z důvodů může být jistě fakt, že hnutí SPD využívá adjektivum „křesťanské“. Ono „křesťanské“ ale představuje pozitivní nálepku ve smyslu „naše“. Určitou roli, proč dochází ke spojení hnutí SPD a křesťanství jistě hraje i nalezení dílčích shod mezi SPD a katolickou sociální naukou na obecné rovině v případě druhořadých témat. Následného rozboru v kontextech, který odhalí, že tento soulad je pouze zdánlivý, se málokdy dostává. Pro nalezení „křesťanského“, které je podloženo hodnotami v souladu s katolickou sociální naukou, přitom stačí ještě méně, než znát tuto nauku. Proto si na závěr práce dovoluji vypůjčit slova jedné písně vzniklé

v křesťanské komunitě Taizé. Podle mého názoru poskytuje jednoduchý návod, jak správně nalézat a rozpoznávat to, co může být právem obohaceno adjektivem „křesťanské“: *„Ubi caritas et amor, ubi caritas Deus ibi est. – Kde je dobrota a láska, kde je dobrota, tam je také Bůh.“*

Seznam použitých zkratk

CA – Centesimus annus

CV – Caritas in veritate

DM – Dives in misericordia

GS – Gaudium et spes

KKC – Katechismus katolické církve

KSNC – Kompendium sociální nauky církve

LE – Laborem exercens

LS – Laudato si'

MM – Mater et Magistra

OA – Quadragesimo anno

PT – Pacem in terris

SP – Summi pontificatus

SRS – Sollicitudo rei socialis

UNHRC – Rada pro lidská práva

VS – Veritatis splendor

Seznam literatury

Tištěné zdroje a prameny

- ADAMOVIÁ, Karolina, Ladislav KRÍŽKOVSKÝ, Jitka ŠOUŠOVÁ a Jiří ŠOUŠA. *Politologický slovník*. Praha: Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-469-4.
- Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2006. ISBN 80-239-7825-x.
- ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-030-6.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad*. 10. vyd., (8. přeprac.) [vyd.]. Přeložil Miloš BIČ, přeložil Josef Bohumil SOUČEK. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-07-7.
- COLOMBO, Alessandro a Paolo MAGRI, ed. *The Age of Uncertainty: Global Scenarios and Italy*. Milano: Edizioni Epoké, 2017. ISBN 978-88-99647-51-3.
- DRUHÝ Vatikánský koncil, *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*. Praha: Vyšehrad, 1969. Documenta.
- DUROZOI, Gérard a André ROUSSEL. *Filozofický slovník*. Praha: EWA Edition, 1994. ISBN 80-85764-07-5.
- FRANTIŠEK, *Laudato si' papeže Františka: Bud' pochválen: encyklika o péči o společný domov*. Praha: Paulínky, 2015. ISBN 978-80-7450-187-6.
- GOLDSTEIN, Noah J., Steve J. MARTIN a Robert B. CIALDINI. *50 tajemství přesvědčování*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0259-3.
- GREGOR, Miloš a Petra VEJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018. ISBN 978-80-264-1805-4.
- HOŠEK, Pavel. *Islám jako výzva pro křesťany*. Praha: Návrat domů, [2016]. ISBN 978-80-7255-375-4.
- JAN PAVEL II. *Dives in misericordia: encyklika Jana Pavla II. O Božím milosrdenství z 30. listopadu 1980*. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-186-5.
- JAN PAVEL II. *Veritatis splendor: Encyklika Jana Pavla II. O základech morálního učení církve z 6. srpna 1993*. Přeložila Markéta KORONTHÁLYOVÁ, přeložil Josef KOLÁČEK. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-114-8.
- Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1.

- KREJČÍ, Oskar. *Povaha dnešní krize*. Praha: East Publishing, 1998. ISBN 80-7219-006-7.
- LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 978-80-7330-280-1.
- MARTINEK, Cyril. *Cesta k solidaritě*. Svitavy: Trinitas, 1998. Studium (CCC Haarlem 8XX), Svazek 5. ISBN 80-86036-07-3.
- MCLEAN, George F. *Religion and cooperation between civilizations: Islamic and Christian cultures in a global horizon*. Washington, D.C.: Council for Research in Values and Philosophy, c2000. ISBN 1-56518-152-2.
- MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus: dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. Novověk. ISBN 978-80-200-1818-2.
- OKAMURA, Tomio. *Umění vládnout*. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1253-7.
- PECHOVÁ, Veronika. *Analýza přítomnosti manipulativních technik v materiálech politických stran Úsvit – Národní koalice a Svobody a přímé demokracie k tématu migrace*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Petra Vejvodová.
- PETRUSEK, Miloslav. *Společnosti pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. Sociologické aktuality. ISBN 80-86429-63-6.
- SAMKOVÁ, Klára. *Proč islám nesmí do Česka*. Praha: Bondy, 2016. ISBN 978-80-88073-13-0.
- Sociální encykliky: 1891-1991*. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-154-7.
- ŠTICA, Petr. Lidská práva a sociální učení církve. *Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Karolinum, 2013, 3(2), 11-34. ISSN 1804-5588.
- ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1.

Elektronické zdroje a prameny

- BYDŽOVSKÁ, Marie. Hlavní změny ve fungování EU: Posílení národních parlamentů ve vztahu k EU. In: *Euroskop.cz: Fakta o EU* [online]. Vláda České republiky, 2018 [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

- CEMPER, Jan. Hrozí v ČR nákaza od migrantů? Nejen SPD straší nesmysly. In: *Manipulátoři.cz* [online]. 18. 9. 2017 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://manipulatori.cz/hrozi-cr-nakaza-od-migrantu-nejen-spd-strasi-nesmysly/>
- Current Membership of the Human Rights Council, 1 January - 31 December 2018 by regional groups. In: *United Nations Human Rights Council* [online]. c1996-2018 [cit. 2018-06-10]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/MembersByGroup.aspx>
- ČERVENKOVÁ, Denisa. *Etika mezikulturního a mezináboženského dialogu*. Praha, Karolinum, 2018. Dostupné také z: [http://ktf.cuni.cz/~cervd6ak/KSTE304%20Etika%20dialogu/Cervenkov%
c3%a1%20Etika%20dialogu.docx](http://ktf.cuni.cz/~cervd6ak/KSTE304%20Etika%20dialogu/Cervenkov%c3%a1%20Etika%20dialogu.docx)
- Doplňková ochrana – dobrý evropský úmysl, horší české provedení. In: *Migrace v ČR a zemích střední evropy : MigraceOnline.cz* [online]. Praha, 30. 3. 2007 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/doplankova-ochrana-dobry-evropsky-umysl-horsi-ceske-provedeni>
- Duka slavil narozeniny v Polné. Při besedě ocenil postoje poslanců SPD ke sňatkům homosexuálů. In: *Christnet.eu: Zpravodajství* [online]. 2018, 3. 5. 2018 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: http://www.christnet.eu/zpravy/29097/duka_slavil_narozneniny_v_polne_pri_besede_ocenil_postoje_poslancu_spd_ke_snatkum_homosexualu.url
- FRANTIŠEK. *Poselství papeže Františka k Světovému dni migrantů a uprchlíků 2018* [online]. In: . Vatikán, 15. 8. 2017 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/170825poselstvi-papeze-frantiska-k-svetovemu-dni-migrantu-a-uprchliku-2018>
- GLASER, Milan. Massimo Introvigne o postavě norského atentátníka. In: *Rádio Vaticana* [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2018, 25. 7. 2011 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=14905>
- HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. Praha: Karolinum Press, 2015. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=2039873>.
- JAN PAVEL II. *POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE JANA PAVLA II. K SVĚTOVÉMU DNI UPRCHLÍKŮ 2005* [online]. In: . Praha: Česká biskupská konference, 2005, [cit. 2018-05-05]. Dostupné z:

https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/295_00295/98-uprchlici-2005.pdf

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie: Protokol (č. 2) o používání zásad subsidiarity a proporcionality. In: . 12008M/PRO/02. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F02>

NÁLEZ Ústavního soudu: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 2008. Dostupné také z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-19-08>

PANIZZA, Roberta. Zásada subsidiarity. In: *Evropský parlament: Systém fungování Evropské unie* [online]. Brusel, 05/2018 [cit. 2018-05-30]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.2.2.html

Parlament České republiky: Poslanecká sněmovna 2010 – 2013. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/vrs.sqw?o=6#524>

PIUS XII. Summi Pontificatus. In: *The Holy See* [online]. Vatican [cit. 2018-06-14]. Dostupné z: http://w2.vatican.va/content/pius-xii/en/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_20101939_summi-pontificatus.html

President Donald J. Trump is Standing Up for Human Rights at the U.N. In: *White House* [online]. Washington: The United States Government, 2018 [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-standing-human-rights-u-n/>

Průzkum v EU: Největší obavy z imigrantů ze třetích zemí panují v Česku. In: *Česká televize: ČT24* [online]. 2018, 3. 8. 2015 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1558349-pruzkum-v-eu-nejvetsi-obavy-z-imigrantu-ze-tretich-zemi-panuji-v-cesku>

Richest 1 percent bagged 82 percent of wealth created last year - poorest half of humanity got nothing. In: *Oxfam International* [online]. 2018, 22.1.2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2018-01-22/richest-1-percent-bagged-82-percent-wealth-created-last-year>

Rusko už nebude v Radě OSN pro lidská práva. Ohromující napomenutí, píše agentury. In: *IROZHLAS* [online]. Český rozhlas [cit. 2018-06-10]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-ze-sveta/rusko-uz-nebude-v-rade-osn-pro-lidska-prava-ohromujici-napomenuti-pisi-agentury_1610290736

Security Council - Veto List. In: *Dag Hammarskjöld Library: United Nations* [online].

1. 6. 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/veto>

Smlouva o Evropské unii: Konsolidované znění. In: . Maastricht, 1992, čl. 5 odst. 3.

Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF

Sněmovní tisk 39/0: Novela z. - trestní zákoník. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. Praha [cit. 2018-05-01]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=39&CT1=0>

SPD - Svoboda a přímá demokracie [online]. 2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z:

<https://www.spd.cz/>

VILÍMOVÁ, Tereza. Odzbrojení Češi? ‚Chovanec brečí, ale pozdě,‘ kritizuje opozice vládu. In: *Echo24.cz - Názorový deník* [online]. Praha: Echo Media, 13. 3. 2017 [cit.

2018-05-11]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wStuc/odzbrojeni-cesi-chovanec-bre-ci-ale-pozde-kritizuje-opozice-vladu>

Volby.cz: Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS) [online]. Praha: Český statistický úřad, 2017 [cit. 2018-12-04]. Dostupné z:

<https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>

Vrah Breivik, který zavraždil 77 lidí, si změnil jméno. Stal se z něj Fjotolf Hansen.

In: *IROZHLAS* [online]. Český rozhlas, 2018, 9. 6. 2017 [cit. 2018-05-05]. Dostupné

z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/vrah-breivik-ktery-zavrazdil-77-lidi-si-zmenil-jmeno-nyni-se-jmenuje-fjotolf_1706092137